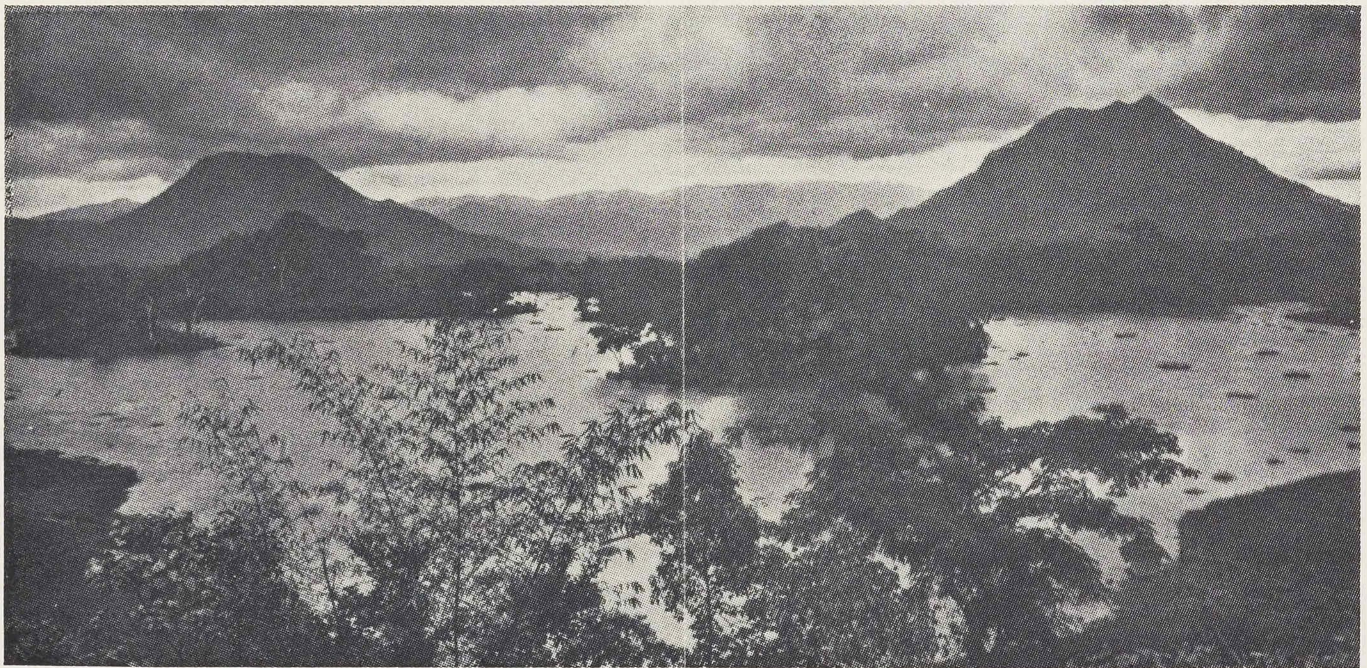

16e JAARGANG No. 21

15 MEI 1972 - f 1,25

tong tong

HET ENIGE INDISCHE BLAD TER WERELD

BIJ DE VOORPLAAT

DE VERLOREN BERGEN

Niet veel lezers zullen dit berggezicht uit eigen aanschouwing kennen. Over het algemeen zijn immers altijd de meest bekende bergen gefotografeerd: Salak, Tangkoeban Prahoe, Merapi, Ardjoeno, Bromo, enz. Die deden het immers ook altijd goed op ansichtkaarten en hun profiel kunnen veel lezers zo maar uit het hoofd tekenen.

Jammer is echter dat de onbekende bergen vaak met geen blik verwaardigd zijn en b.v. Batavianen kennen de Gedeh wel, maar b.v. de Mandelawangi en de Boekittoenggoel niet! Veel Indischgasten hebben op hoogvlakten gewoond met een horizon vol vulkaanprofielen, maar we hebben hun namen niet geleerd, noch hun nabije omgeving gekend hoewel er vaak adembenemende brokken natuur te vinden waren.

Deze twee bergen staan in de Preanger; het zijn de "Kaledong" en de "Haroeman", die het meer van Lèlès bewaken. Pas als je zulke berggezichten in serene rust verzonken ziet liggen zoals op deze foto, heb je er spijt van dat je vroeger in je (toen al haastige en veeleisende Europese maatschappij) zo vaak geen tijd over had voor tochtjes in de natuur. Pas nu, nu de toenemende milieuvervuiling, de overbevolking en de vaak aan puin geslagen ecologie der Europese natuur een onrustbarende levensbedreiging markeren aan de horizon, gaan onze herinneringen des te vaker op bezoek in de verste oedik voorbij Batavia, Soerabaja en Bandoeng. Waar vaak **niets** Europees te vinden was, maar daaróm juist een dauwdroppel-reine tijdloosheid, waar we nu vergeefs naar zoeken.

Als voor ieder mens het Leven arbeid is voor vervulling van zijn wensen, waarom hebben we dan toch altijd spijt om het verlies van zaken die niets kostten?

T.R.

VERBETERINGEN

Een aantekening bij het stukje op pag 19, nummer van 1 febr.
Het is niet TOK-DJRRR maar TOK-TJER. In mijn manuscript voor een modern Indon-Engels Woordenboek heb ik dit woord als volgt gedefinieerd:
TOK-TJER, goed functioneren (van een motor), dadelijk aanslaan;
startnja tok-tjer, (de auto) startte onmiddellijk.
Op dezelfde bladzijde en in dezelfde kolom:
Het is niet TJS-PLANG maar TJESPLENG. In mijn bovenaangehaald manuscript staat:
TJESPLENG, krachtig werkend, probaat (medicijn); **karikatur 2 jang trespleng,** rake cartoons.
Trespleng is geen nieuw woord, je vindt het het al opgenomen in
Jansz, P. - PRACTISCH JAVAANSCH-NEDERLANDSCH WOORDENBOEK (1906) en
Pigeaud, Dr Th. - JAVAANS-NEDERLANDS HANDWOORDENBOEK (1926)
Een leuke onomatopee is
MAK SEK, op slag (dood) en
SAK-DEK-SAK-NJET, ogenblikkelijk; **hal itu tidak dapat dilaksanakan sak-dek-sak-njet,** die kwestie kan niet "zo-een-twee-drie" ten uitvoer worden gelegd.

A. E. Schmidgall-Tellings

GEVRAAGD

Wie kent het hele gedicht van Brammetje (Exodus dat begint met 'Als de flamboyanten bloeien En 't wordt panas in de stad..." Graag opgave aan Mevr. Voorn, Acacialaan 14, Dalfsen (Ov.)

tong tong

ONAFH. IND. TIJDSCHR. — 16e JAARG. No. 21
Pr. Mauritsl. 36, Den Haag - Telegramadres: Tong Tong Den Haag - Tel. 070-54.55.00/54.55.01 - Giro 6685
Uitgave: Publ. en Handel Mij Tong Tong B.V.
Directie en Hoofdredactie: Tjalie Robinson.
2de Redacteur: G. H. Bartman, Willem Klooslaan 38, Eindhoven.
Eind-redacteur: Ch. Manders
Verschijnt de 1ste en de 15e van iedere maand
Prijs per nummer *f* 1,25. Abt. Nederl.: kwart. *f* 7,50; halfj. *f* 15,—; jaar *f* 30,—. Abt. Europa: jaar *f* 37,— **Buiten Europa:** jaar *f* 42,—.
Abt. (per jaar en per luchtpost): Australië en Nw. Zeeland *f* 78,—; Indonesië *f* 63,—; Z.-Afrika en Z.-Amerika *f* 63,—; Canada en Ver. Staten *f* 53,—; Maleisië en India *f* 63,—; Suriname en Antillen *f* 53,—.

ZOEKT OP BASIS VAN DE NUTTIGE ERVARINGEN IN DE GORDEL VAN SMARAGD NIEUWE INTERESSEN IN NEDERLAND TE WEKKEN VOOR DE TROPENGORDEL.

*

De directie behoudt zich het recht voor hen die schadelijk geacht worden voor het welzijn van Tong Tong als abonneee te weigeren of af te voeren.

ALLE ABONNEMENTSGELDEN ZIJN BIJ VOORUITBETALING VERSCHULDIGD.
ADVERTENTIES KUNNEN ZONDER OPGAAF VAN REDENEN GEWEIGERD WORDEN.

N.V. TONG TONG

Willen i.v.m. de omzetting van ook onze N.V. in een B.V. de volgende personen zich binnen veertien dagen melden bij onze administratie?

Nos.
64/65 G. W. A. Bäumer, Woonark "Hilly", Jan Gijzenvaart, Haarlem-N. 71 W. G. A. de Bie, Jan Blankenstraat 32, Den Haag. 163/167 Dr. Ir. M. H. Damme, Laan van Rhemenshuizen 13, Wassenaar. 177/178 Mevr. J. A. Diederich Dirksen, Willemslaan 4, Bussum. 188/191 Mevr. C. W. W. Doornik-Hasselaar, Lubeckstraat 50, Den Haag. 226/227 Mevr. M. Ellert, Kochstraat 106, Groningen. 284/288 Dames R.O.S. en R. J. van der Haas, v. Bleiswijkstraat 161, Den Haag. 297/298 F. W. O. Heinecke, Grasrijk 8, Osdorp-Amsterdam-W. 299 F. V. J. Hendriks, van Stolkweg 15 N., Den Haag. 552/556 D. A. ten Kate, Tuinstraat 41, De Bilt. 581/582 J. V. Kohlbrugge, Martini v. Geffenstraat 16/I - Amsterdam. 589/590 Mevr. F. Koster-Werdmüller von Elgg, van Loostraat 33, Den Haag. 595/597-605 Dames A. C. en M. W. de Kuyper-Sweelinckplein 78, Den Haag. 598/599 Mej. E. Lambach, van Beverninckstraat 8, Den Haag. 626 Ch. W. G. Mekeau, Seroei, Nw. Guinea. 643 H. Mills, Putselaan 78 c, Rotterdam. 660 U. F. Mündler-Huyser, Elisabeth Brugsmaweg 1, flat 211, Den Haag. 661/662 E. J. van Naerssen, voorheen Emmapark 7, Den Haag. 1232 A. A. Noordhoorn, Diederikstraat 70, Gemert. (N.Br.) 729 Mej. M. Portier, Stadhoudersweg 32 b, Rotterdam. 731/732 H. N. F. Prins, Hengelolaan 154, Den Haag. 746 R. F. de Ravallet, Strauszstraat 149, Heemskerk. 747 H. A. Reichwein, Friedenstr. 51, Ockstadt, Hessen (bei Friedberg). 748 O. H. Reints, Eikenlaan 4, Soest. 755/756 M. H. J. Rugebregt, Thomas Schwenckestraat 40, Den Haag (is overleden). 760 t/m 769 J. R. J. Rugebregt, 2e Sweelinckstr. 84, Den Haag. 1256/57 Mevr. H. de Wolff-Rudolph, Beukeweg 38, Hengelo (O.). 800 A. R. Schlette, Wm. Klooslaan 33, Voorburg. 803/804 H. R. D. Schoonenberg Kegel, Fred. v. Eedenstraat 54, Voorburg. 818/819 Mevr. E. L. H. Siauw-Conrad, Laanstraat 85, Baarn. 821/822 D. H. L. Sieswerda-Bijker, Goudreinetstraat 524, Den Haag. 835 t/m 839 C.P. Spaans-Meerburg, 3e Oktoberstraat 29, Leiden. 858/859 B. Sterrenburg, Leggelostraat 207, Den Haag. 1260/1261 C. J. Stolk, Essenlaan 16, Bloemendaal. 873 Ir. G. C. W. C. Tergast, Wildekamp 36, Bennekom. 874/875 J. V. Teunissen, Meidoornlaan 19, Rotterdam. 877 t/m 880 Dr. G. A. Takken, Liberia. 881/882 R. O. Tjaden, Paramaribo. 883/887 Mevr. A. L. Tjoeng Dugas, Hogenhouckstraat 52, Delft. 919 F. Vavreineck, Parallelweg W 27, Culemborg. 920/921 A. L. v. Veldhoven, p/a G. E. Buter, Ter allo 5, Zuidwolde. 922 W. A. van Veldhoven, Jan Croonweg 6, Noordwijk, 923 t/m 926 D. W. Pos, Leeuweriklaan 111, Bussum. 931, 1018, 1250, 1251 Mej. G. A. de Vink, Alexanderlaan 13, Rijswijk-Z.H. 960 t/m 982 E. Weiffenbach, P. O. box 14 Ahwaz, Iran. 1001 t/m 1017 (p/a van Dijk, Zuidwijk 42, Naaldwijk.) 943 t/m 952 T. Wilhelmus (arts), Weteringschans 97 b, Amsterdam.

Uitnodiging

Jaarlijkse Algemene Vergadering van Aandeelhouders N.V. Tong-Tong te houden op zaterdag, 10 juni 1972, aanvangende des morgens om 11 uur, in het gebouw "Modjo", Stadhouderslaan 94 (t.o. het Gemeentemuseum).

Aandeelhouders, die deze vergadering wensen bij te wonen, dienen hun aandeel zo spoedig mogelijk op ons kantoor of een bankinstelling tegen reçu te deponeren. Het reçu dient als toegangsbewijs.

De Vergadering wordt door de Directeur, Tjalie Robinson, geopend en geleid.

Voorts komen in behandeling:

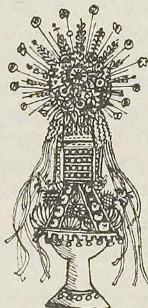
De Balans met Verlies- en Winstrekening over 1971;

Deze A.V. is van groot belang, daar hierop ook de datum van de aparte vergadering, m.b.t. de overgang van Tong Tong van N.V. tot B.V. (Besloten Vennootschap) wordt vastgesteld.

Een volledige Agenda ligt met de Balans en Verlies- en Winstrekening voor Aandeelhouders op ons kantoor - Prins Mauritslaan 36, den Haag, ter inzage op des Maandags tot en met Vrijdags vóór de Vergadering, en wel van 9 u. v.m. tot 2 u. n.m.

Nu of Nooit!

O ja, het klinkt werkelijk als een ultimatum. Maar in zekere zin IS het BETOEL een ultimatum: Vul NU ondervolgende coupon in voor deelname, want onherroepelijk is 1 juni de uiterlijke inschrijvingsdag voor onze TONG TONG SELAMATAN, die op 28 october gehouden zal worden.

We kunnen onmogelijk langer wachten, want we moeten een geschikte zaal lang van tevoren uitzoeken, anders staan we straks "op straat". Ook valt er een massa te atoeren en als (zoals gewoonlijk) iedereen wacht tot october, raken we in allerlei moeilijkheden. Laat ons voor deze keer niet treuzelen met onze "djam karèt". Wie trouwens NU al niet weet of hij er straks eventueel trek in zou krijgen, snapt de ware spirit niet.

Maar aan al de mensen die positief weten dat ze straks niet ontbreken zullen, delen wij mee, dat in de komende maanden nog diverse mededelingen zullen volgen over deze Sedekah, die allemaal herkenbaar zullen zijn aan de vignet hiernaast, die zoals men weet een Balische "kebogan" uitbeeldt: een tempel-offer.

SELAMATAN TONG TONG
Coupon voor Inschrijving

Ondergetekende, ...
(Naam en voorletters)

Adres ....
(Straat en stad)

Wenst zich gaarne in te schrijven voor deelname aan de Selamatan Tong Tong op 28 October met .... personen.
Handtekening ....

EEN VERHAAL VAN CHRIS

Op de allereerste plaats mijn verantwoording over de maand april '72.

Saldo per 1-4-'72.		*f* 67,11
Inkomsten: Mevr. de Vries-Koens 10,— Mevr.-H. de Wolff 25,—; J. van Erp-de Leeuw 25,—; Mevr. M. H. le Fèvre-Lepp 25,—		" 85,—
		f 152,11
Uitgaven:		
1 pakk. Purworedjo	*f* 18,—	
3 „ Djakarta	„ 45,80	
2 „ Bandung	„ 36,—	
1 „ Bogor	„ 18,—	
Pakmateriaal	„ 8,30	„ 126,10
Saldo per 1-5-'72		*f* 26,01

De koek is haast op voor wat betreft het zenden van kledingpakketten naar Indonesië. Niet omdat er geen kleding meer is, echter wel omdat de "glodaks" op zijn. Van dit saldo kan ik nog 2 pakketten versturen n.l. 1 van 10 kg. en 1 van 5 kg.

Velen van jullie zullen zich wel afgevraagd hebben waar ik al die kleren vandaan haal? Nou mensen, hier komt dan de riwajat hidup van al deze zendingen.

Ik begon eerst met gemiddeld 4 pakketten per maand weg te sturen, al naar gelang de dompet het toeliet. Maar op 'n gegeven moment lag er zoveel kleding op de vliering, dat ik er geen weg mee wist. Gelukkig ontmoette ik Oom Tjalie op de trein en het gevolg was, een stuk in Tong Tong, met een geweldige reactie van jullie zijde. 't Gebeurde dat, op een zeker ogenblik, ik meer geld in kas had dan kleren thuis. Aangezien ik hoofdconducteur bij de spoorwegen ben, begon ik eens met collega's en machinisten over gedragen kleding te praten en ik kreeg weer wat kleren los. Maar nu is het zover gekomen dat, in Venlo, Zutphen, Arnhem en Nijmegen, treinpersoneel me helpt met het verzamelen van kleding. Mijn hulde aan mijn Hollandse collega's. En de stroom blijft komen want, nu heb ik op mijn vliering nog kleding voor minstens 8 pakketten en er is mij nog veel toegezegd.

Wat jullie vermoedelijk niet hebben bijgehouden is, het aantal pakketten welke wij met vereende krachten vanaf juni '71 t/m april '72 hebben kunnen versturen. Vrienden, 69 pakketten zijn er de deur uitgegaan! Mind you!

Wij naderen nu zo langzamerhand de zomervacantie. Velen van ons zullen wel plannen hebben hiervoor. De één gaat naar Spanje, de ander ergens anders heen. Al naar gelang hun vacantiegeld en dat, wat ze hebben gespaard.

Mag ik van jullie een kleinigheid van het vacantiegeld vragen, om dit werk te kunnen voortzetten!

Ik vraag geen vast bedrag, ik vraag geen 2%, nog niet eens 1%. Ik zou al ontzettend blij zijn als elk van ons ½% ervan, zou willen geven. Ik bedel hierom voor hen, die het hard nodig hebben.

Mijn dank voor wat jullie mogelijk hebt gemaakt met de goede gaven en die, welke ik hoop, nog te mogen ontvangen.

Chris.

*

De Redactie tekent hier het volgende bij aan: "Salam Kasih dalam Tuhan Jusus Kristus", zo vangt een brief aan van de Panti Werdha Wisma "Karya Kasih" van de Djl. Kramat Kwitang te Djakarta. De brief bevestigt de goede ontvangst van één van de paketten van Chris, inhoudende 10 rol naaigaren, 10 meter elastiek, naaimachinenaalden, 13 jurken, 3 jassen, 4 bloesen, 4 rokken en 1 dames pantalon.

Dat niet álle begiftigden een brief aan ons schrijven van goede ontvangst, kunnen wij goed begrijpen. Velen hebben het inderdaad zó slecht, dat ze niet beschikken over schrijfmateriaal en postzegels. "Via-via" horen we nochtans vaak tóch wel dat onze barang ontvangen is, want net als vanouds vraagt men vaak aan kennissen om bemiddeling voor het overmaken van dank.

Uit de brief van Chris leest U, dat de "glodaks" (rijksdaalders) zowat op zijn. We hopen dat velen uwer de tip ter harte nemen, zodat wij kunnen dóórgaan met paketten sturen. Misschien klinkt het weer "typisch pessimistisch" van Tjalie, maar ik ben bang dat Holland straks zelf zó in de put zal zitten, dat wij niets meer sturen kunnen naar onze adiks in Indonesië. Doe het dus NU!

VINDT UW EIGEN WEG!

U weet meer en kunt meer dan U denkt. Wij krijgen vaak brieven en beschouwingen die zich b.v. bewegen op het terrein der psychologie of filosofie, die getuigen van een helder en origineel inzicht en van nieuwe wijde mogelijkheden. Maar deze brieven zijn slechts snippers, die ons té sporadisch of té zeer ingekort bereiken om ze zódanig (en zó regelmatig) in Tong Tong af te drukken dat ze behoorlijk tot hun recht komen. Ook gaat veel gewoon boven het gemiddelde denken uit, dus is wat de lezer zegt: "te zwaar". Materie die eigenlijk in een kleine kring van vrienden dieper doordacht en wijder uitgepuzzeld hoort te worden, vóórdat het in een solide essay van b.v. 20 pagina's kan worden samengevat.

Pas wie zoals ik op den duur kennis genomen heeft van veel "verspreide gedachten" van onze Indische denkers, beseft hoe veel Indische orginaliteit in dit leven in Holland verloren gaat onder de domper van het Nederlandse denken, dat vele terreinen van het Indische denken en voelen niet kent. Ja, niet in stáát is om het te kennen!

Dat komt omdat wij nog steeds leven onder de denigrerende onderbrenging van de Indischman (Indo EN TOTOK) onder de zogeheten "marginale groep", een beperkte en domme beoordeling, die vindt dat de Indischman in een smalle marge thuishoort. Omdat hij eigenlijk "een stukkie Nederlander plus een stukkie Indonesiër" is en meer niet. Pas wie kennis neemt van het enorme nieuwe expansieterrein van het mestizo-denken in Zuid- en midden Amerika, weet dat de intelligente Indischman zich eigenlijk beweegt op het UNIVERSALISTISCH denkterrein. Daarbij vaak denkrichtingen bewandelt die verrassend nieuw en veelbelovend zijn. EN ONGEKEND!

Helaas kunnen wij moeilijk tot het samenbundelen van vele van deze ideeën komen, omdat wij erg verspreid wonen over heel Nederland. Maar het is mogelijk dat onze Indische piekeraars zich zetten tot het systematisch samenvatten en structureren van hun eigen gedachten en die neerleggen in afgeronde essays in stencils, die dan over en weer worden uitgewisseld. *)

Alleen op die manier ontkomen wij aan de beperkte mogelijkheden van Tong Tong. Later kan Tong Tong deze "opstellenbundels" dan toch op een goedkoper manier uitgeven.

Maar NU. NU moet U beslist en energiek de gedachte van U af te zetten dat U alleen maar 'n tweede rangs marginaal mens bent tussen "hoofdzaak-mensen". U bent een VOLLEDIG mens en dan weliswaar geen complete Nederlander of complete Indonesiër, maar een NIEUW VOLLEDIG MENS van de toekomst - als de tijden der rassenwaan en nationale waan definitief voorbij zijn.

Schrijf voor de Nieuwe Toekomst! T.R.

*)Het was oorspronkelijk mijn plan om de Indische Kulturele Kring Tong Tong en nog later om de Stichting Tong Tong in deze richting te ontwikkelen, maar deze activiteiten hebben zich uiteindelijk beperkt tot respectievelijk het houden van causerieën en het exploiteren van de pasar malam. Waarmee zeer zeker óók verdienstelijk werk wordt verzet, maar de lacune van bundelen van top-denken is blijven bestaan. T.R.

De Heer en Mevrouw
J. A. F. Bolland-van Leeuwen
Directie Disco Bolland en Mata Hari Records
geven met vreugde kennis van het voorgenomen huwelijk van hun enige zoon FREDDY met Mej. MONIQUE Beutler.

De Heer en Mevrouw
J. Beutler-van Miert
Verkoopleider R. C. A. Nederland
geven met vreugde kennis van het voorgenomen huwelijk van hun enige dochter MONIQUE met FREDDY Bolland.

Huwelijksvoltrekking Stadhuis Javastraat 26, Den Haag op 25 mei 1972 om 14.40. Receptie Boerderij de Hoogwerf, Zijdelaan 20, Marlot, Den Haag van 17.00 - 19.00 uur.

Toekomstig adres: Frederik Hendriklaan 161, Den Haag.

"WILLEM"

Mijn goede vriend Dr. Joop Soetjahjo schreef in een van z'n brieven aan mij o.a.: "Je bent wel trots op je naam **Willem,** maar weet je wel, dat Willem eigenlijk 'n meisjesnaam is? Het is 'n samentrekking van "didjuwil gelem", hetgeen zoveel betekent als "wil graag geknepen worden!"......

Ook op mijn tweede voornaam Eugène was ik erg trots, ik dacht dat die naam nogal exclusief was, totdat ik hier in Nederland bemerkte, dat in liedjes van Henk Elsink, Wim Sonneveld e.a. homofielen steeds met de naam "Eugène" worden aangeduid ! ! !
Wah paja deze......

W. E. Grashuis

De dochter van de gouverneur-generaal trouwt

Door Dr. H. J. de Graaf

In het oude Batavia ging een deftig huwelijk nooit onopgemerkt voorbij. Feitelijk raakte het de ganse bonte bevolking. Zo was dit in april 1757 het geval bij de echtverbintenis der jongste dochter van de G.G. Jacob Mossel, Geertruida Margaretha met de Weledele heer mr. Pieter Cornelis Hasselaar, heer der beide Eemnessen, oudschepen der stad Amsterdam en waterfiscaal van Batavia, tevens voorbestemd om resident van Tjerebon te worden. Later zou hij het tot raad extra-ordinaris van India brengen en tenslotte in 1771 als admiraal der retourvloot repatriëren, een bijzondere onderscheiding. Hij besloot z'n ambtelijke loopbaan als burgemeester van Amsterdam, waar hij in 1796 overleed.

De vijftienjarige bruid bewoonde met haar ouders het bekende huis aan de Kali Besar, waarmede ieder oud-Bataviaan vertrouwd zal zijn. Dit statige gebouw, om de kleur van zijn houtwerk thans Toko Merah genoemd, was in 1756 overgegaan in handen van de G.G. Jacob Mossel, die in 1720 als matroos was uitgevaren. Vanuit deze woning zou de bruid dus trouwen.

Op 12 april 1757 had de burgerlijke voltrekking van het huwelijk plaats, hetgeen niet zoals nu, ten stadhuize geschiedde. Men ontbood de benodigde autoriteiten ten zijnen huize. Dat waren in dit geval de president en twee leden van het college van huwelijkse zaken, vergezeld door de hr. secretaris van dit college. Ook waren vele vrienden en aanzienlijken aanwezig. Daar Mossel weduwnaar was, trad de weduwe van de tijdelijke G.G. Johan Thedens (1741-43), wellicht de petemoei der bruid, als gastvrouw op.

Na de ondertrouw werd het jonge paar ten Kastele door talrijke hoge en lage "gequalificeerden" (hoge Compagnies dienaren), die daags te voren hiertoe geïnviteerd waren. De avond werd verder vrolijk doorgebracht en besloten met een schitterend bal, dat door de bruid en bruidegom werd geopend.

Om 11 uur werd het dansen onderbroken door een maaltijd, waarop de "delicaatste spijzen" werden opgediend, waarna het bal tot de vroege morgen werd voortgezet. Toen pas scheidde men, "heel vergenoegd".

Veertien dagen later vond de kerkelijke inzegening van het huwelijk plaats, welke veel grootser was opgezet.

Merkwaardigerwijze koos men daartoe niet de koele morgenuren, doch de namiddag. Om 4 uur verzamelden de gasten zich in het prachtige huis aan de Grote Rivier. Wij noemen slechts, behalve de reeds vermelde douarière, de weduwe Thedens als gastvrouw, baron von Hohendorff, gouverneur van Java's Oostkust, en Rijnier de Klerk, beiden leden van de Raad van Indië, de laatste ook bestemd om G.G. te worden (1777-80), stichter van het fraaie buitenhuis aan Molenvliet, thans Arsip Negara, mèt hun gemalinnen. Zij traden op als "speelgenoten" bij dit huwelijk, wij zouden zeggen: bruidsjonkers en bruidsmeisjes. Bovendien waren er nog een **kroon**jonker, Pieter Mossel (stellig een familielid van de G.G.) en een **kroon**juffrouw Van Meijlendonk, wier functie dadelijk duidelijk worden zal. Dan waren er de strooijonkers en strooimeisjes, wier taak het was bloemen te strooien, en de slippendragers, de jonge heren Palm en Verschuur, die de sleep der bruid moesten dragen, Voorts telde men niet minder dan zes ceremoniemeesters, wier namen ik de lezer bespaar.

De plechtigheid begon met het oprijden der statiekoets van zijne Excellentie, bespannen met zes paarden, alle met extra fraaie tuigen, linten en strikken opgesierd, waarin de beide speelnoten, Hohendorff en de Klerk reeds hadden plaatsgenomen. Ze begaven zich van het Kasteel naar het huis van de 37-jarige bruidegom, gelegen aan de befaamde Tijgersgracht, om deze op te halen. De ganse weg was zeer fraai versierd met praalbogen en verschillende soorten papieren lantarens enz., denkelijk van Chinese makelij.

Toen de bruidegom het huis aan de Kali Besar bereikt had, togen de genoemde kroonjuffer en kroonjonker aan het werk. Laatstgenoemde droeg een 'magnifieke gouden schotel', waarop een met goud geborduurd groen fluwelen kussen lag. Hierop prijkte een met "kostelijke diamanten versierde en extra-fraai gemaakte **kroon**", die de kroonjuffer de bruid op het hoofd zette. Deze werd dus voor één dag koningin! Deze plechtigheid geschiedde in de zijkamer, welker fraaie betimmering thans de Compagnieskamer in het Bataviaas museum versiert.

Daarop steeg het hele gezelschap in de gereedstaande koetsen en reed langs de versierde straten naar de Hollandse Koepelkerk. Het was een grootse optocht. Eerst de loper van Z. Excellentie de G.G., gevolgd door acht dragonders van diens lijfwacht. Dan de statiekoets met het bruidspaar. Bij het instappen hadden de slippendragers, die in een afzonderlijke koets meereden, druk werk gehad met de lange sleep der bruid. Daarna volgden in de koetsen met vier paarden elk van de speel noten. Vervolgens de koets met twee paarden van de kroonjuffer en kroonjonker. Daarop twee koetsen met strooijonkers en strooimeisjes, gevolgd door vijf koetsen met vrienden en bloedverwanten. De stoet werd weer besloten met 8 dragonders onder een wachtmeester. Verder marcheerden naast de statiekoets nog vier hellebaardiers, terwijl bij de overige voertuigen de Inlandse livreibedienden der respectievelijke heren en dames liepen.

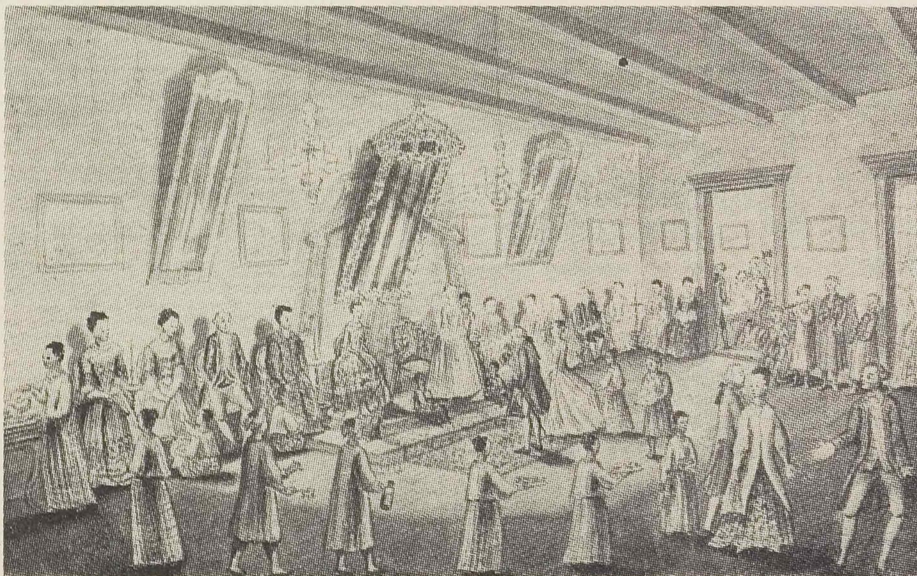
De koepelkerk was geheel gevuld, terwijl ook er vóór een grote menigte van allerlei stand en conditie samengestroomd was. De gasten stapten nu uit en begaven zich naar de hun aangewezen zitplaatsen, t.w. de bruid naar de bank voor de dochters der Heren van de Hoge Regering, en de bruidegom naar die der Heren en Mevrouwen dier Hoge Regering, dus: van elkaar gescheiden. De rest der gasten ging op hun gewone banken en stoelen zitten.

Ds. Sijbrandus Columba, een welsprekend predikant, die een rijke weduwe gehuwd had en 60 slaven bezat, beklom thans de kansel en hield een "deftige en zeer toepasselijke leerrede" over de tekst Mattheus IX, 15, bevattende Jezus' woorden: "Kunnen soms de bruiloftsgasten treuren, zo lang de bruidegom bij hen is? Er zullen echter dagen komen, dat de bruidegom van hen weggenomen is, en dan zullen zij vasten".

Na de preek noodde Z. Eerwaarde het hoge paar naar de kansel, waar een bijzonder mooi met goud omboord kleed, benevens twee dergelijke kussens met gouden kwasten lagen, om er op te knielen. Toen volgde de inzegening van het huwelijk. De slippedragers hadden onderwijl de sleep der bruid vastgehouden, terwijl vier hellebaardiers het bruidspaar naar en van de preekstoel begeleidden.

"Na een uitnemend en naar de tijdsomstandigheden toepasselijk gebed en het gezamenlijk zingen van psalm 45, de verzen 5 en 6: Een lied voor de bruiloft des konings, weerklonken de tonen van een "overheerlijk vocaal muziek" van velerlei instrumenten.

De stoet verliet nu het kerkgebouw en begaf zich naar het Kasteel, waar de bruiloft zou gevierd worden. Een commissie van ontvangst wachtte er de bruiloftsgasten op, terwijl zich ook de G.G. en vrouwe Thedens bij de stoet voegden. Een grote menigte Chinezen, Moren en andere Oosterlingen met allerlei inlandse muziek, versierde vlaggen en wimpels, palmtakken en zachte vuurwerken, was samengestroomd. Sommigen hadden zich op de Chinese wijze als dieren vermomd. Hierbij kwam dan nog een groot getal van muzikanten met Europese instrumenten.

Receptie na een huwelijksinzegening te Batavia, naar een prent gemaakt door Jan Brandes, tussen 1779-1785. De bruid neemt op de verhoging de gelukwensen van de gasten in ontvangst. Rechts tussen de deuren ziet men een inheems orkestje.

Men passeerde het huis van de bruidegom, dat met lampen schitterend geïllumineerd was (het was intussen over zessen geworden). Bovendien stonden er vóór nog twee pyramiden met lampen, 40 voet hoog, waarop men, op een aparte stellage las: „Vivat Jacob Mossel, item Cornelis Hasselaer et Geertruida Margaretha Mossel".

Binnen het Kasteel betrad men de daar uitgespreide tapijten, tussen een dubbele rij gewapende grenadiers, terwijl de jonggehuwden door de strooijonkers en strooimeisjes met allerlei soort van echte en nagemaakte bloemen werden bestrooid, onder het geschal van bassen, fluiten, hobo's enz., wier spelers voorop marcheerden.

Nu werd de **gekroonde bruid** in de daartoe bestemde kamer geleid en op een hoge verheven voetbank geplaatst, die met een fraai tapijt belegd was. Daarboven welfde zich een verhemelte, van binnen geel en van buiten met rood fluweel, rijkelijk met gouden passementen bekleed, "op de wijze van een troon", tegenover een drietal spiegels, waarin de koningin van de dag al haar pracht kon bewonderen.

Thans volgden de "gelukwensingen," t.w. eerst van de G.G., daarna van de bruidegom, de speelgenoten en de andere belangstellenden, ten getale van 600 die er reeds waren of geleidelijk toestroomden. Het was de taak der ceremoniemeesters de dames naar hun zitplaatsen te geleiden. Moesten de heren dan staan, of zelf een plekje zoeken?

De Inlandse, Moorse en Chinese "officieren" waren allen op hun schitterendst uitgedost met juwelen en gouden of zilveren passementen op hun fraaie kleren.

Toen de receptie en de felicitaties waren afgelopen, begon om half 8 het bal in de éne zaal, terwijl voor de niet-dansers in een aangrenzende ruimte een uitnemend fraai concert werd gegeven. Dat ging zo tot 12 uur door, toen een ieder naar zijn rang en volgens een opgelezen lijst, mitsgaders de daaruit geformeerde en aan de respectievelijke heren ter hand gestelde "biljetjes", aanwijzende niet alleen de dames, die men moest "oppassen", maar ook de plaats, welke men had te occuperen", zich aan tafel begaf. Er waren in het geheel zeven tafels op de achtergalerij van het gouvernementshuis en onder apart gemaakte loodsen, "met overheerlijke spijzen" voorzien. Er waren prachtige tafelstukken, verlicht door een grote menigte kaarsen, en andere fraaiigheden.

Als gewoonlijk bestond het feestmaal uit drie delen: het eerste gerecht (op zijn Europees?), dan het "magnifiekste dessert, dat men misschien ooit in deze gewesten had vernomen", en eindelijk het delicaatste banket en andere lekkernijen". Het hoge paar zat naast de leden der Hoge Regering met hun "mevrouwen". Tijdens de maaltijd werden "verschillende conditiën" uitgebracht.

Ten slotte, om drie uur, ging men uiteen, en kon nog een laatste blik slaan op twee Chinese tonelen, naast de valbrug, waarop de ganse nacht door vertoningen werden gegeven, en op de sierlijke illuminaties van het huis van de G.G. en die der andere heren.

Het leuke van deze deftige huwelijksvoltrekking was, dat feitelijk heel Batavia erbij betrokken werd. Er stonden mensen in en om de kerk, en langs de weg naar het Kasteel. Ze konden de verlichtingen en de vuurwerken bewonderen, naar de Chinese wajangs gaan kijken en naar de ronzebonzen luisteren, Het was in zekere zin een volksfeest.

Merkwaardig is ook, dat de Inheemse bevolking, die van deze en dergelijke bruiloften getuige was, ze zó aantrekkelijk vond, dat ze deels overnam. Van de sluiting van het burgerlijk huwelijk of de kerkelijke inzegening was natuurlijk niets te gebruiken, maar de receptie, waarbij toch ook Inlandse autoriteiten ooggetuigen waren geweest, moet de hier geborenen aangetrokken en tot imitatie verleid hebben.

En zo vond ik in 1949, zoals ik reeds eerder in dit blad verhaald heb (16 sept. 1969), zulk een receptie en felicitatie nog bij de Bataviase bevolking in zwang. Ik zag toen in een stadskampong de bruidegom in zijn beste pakean bij een tafel met heerlijke versnaperingen de gelukwensen der gasten in ontvangst nemen, waarna hij hen een kamer binnenleidde, waar de fraai uitgedoste bruid op een soort troon gezeten was onder een lichtpaarse troonhemel. Aan haar voeten zaten een paar kinderen. Het leek of ik in de dagen van Mossel teruggekeerd was, al was dan ook alles wat eenvoudiger dan bij de dochter van Zijne Excellentie.

Ik werd weer aan dit feest herinnerd, toen ik omstreeks 1960 een tekening zag, door een Bataviaas predikant omstreeks 1780 vervaardigd. Deze is nu in het Amsterdamse Rijksmuseum ten toon gesteld. Daarop zag men rechts een druk doende bruidegom, die de felicitaties in ontvangst nam. Ook op deze tekening zetelde links de bruid op een troon, net als Mossels dochter, voor drie spiegels, dus niet aan de zijde van haar gade. Ik moest daarbij ook denken aan de z.g. "Boerenbruiloft" van de vermaarde schilder Pieter Brueghel de Oude, thans een der schatten van het Kunsthistorisch Museum te Wenen. Ook op dit prachtige schilderij zijn bruid en bruidegom gescheiden, want de bruid zit op de ereplaats aan tafel onder een krans en de bruidegom is op het schilderij ver te zoeken.

Kortom, men zou hieruit de conclusie mogen trekken, dat het van ouds in ons West-Europa gebruik was, dat op een bruiloft de bruid nummer één was, de koningin van het feest, en dat de arme bruidegom er maar zo'n beetje bij hing.

Carcia Papaya behoort tot de Passifloraceae

Deze bekende plant is afkomstig uit Brazilië en komt tegenwoordig in de meeste tropische landen voor en wel in vele variaties vanaf de zware peervormige (½ M.!) papaja tètèk of kates, met oranje-kleurig vruchtvlees, laf van smaak en onaangenaam beogeur (met cognac nog wel te genieten!), tot de lekkere grote komkommervormige papaja smanka met bloedrood vruchtvlees.

De plant werd door de Jezuitenpater Vellose, die vroeger de Braziliaanse flora samenstelde "Papaya" (vader) en "Mamaya" (moeder) genoemd. In Indië worden ze beide papaja genoemd.

Onze papaja gantoeng (de medicinale), "de Papaya", de mann. heeft zowel mannelijke als tweeslachtige bloemen aan lange vertakte stelen. Uit de "wandoe", die bevrucht zijn, komen de kleinere ronde "papaja gantoeng" (met dunne stelen!). De consumptie-papaja, die direct aan de stam groeien, hebben dikke stelen!

De getah, melksap, dat in de gehele plant aanwezig is, bevat de voor vertering van eiwit werkzame 'papayotine', die gunstig werkt bij personen, die gebrek hebben aan pepsine.

De "papayotinum", uit bladeren bereid, is hier wel te bekomen, maar erg lastig. Ze wordt gebruikt bij gebrek aan pepsine, 3 x daags 100-300 mg. **na** de maaltijd.

In Duitsland heb ik ze wel gezien in tabletvorm. In Amerika gebruikt men "papaja-juice", "papaya selt" om vlees lichter verteerbaar te maken. Ikzelf bezit een strooipotje "Adolph's instant meat tenderiser", ergens gekocht, waar?

Teelt. Uit pitten, die vers in as worden geschud, ter voorkoming van schimmel. In rulle grond laten ontkiemen en zodra de plant 2 à 3 goede blaadjes heeft, uit de grond "tjoekil" met enige kluit! De penwortel ± 1/3 inkorten, de wond met as bestrooien, droog laten worden en dan op de bestemde plek planten. Deze werkwijze heeft tot resultaat, dat de plant laag blijft en vlugger vrucht draagt.

Obat-obat. Zowel de "Papaya" als de "Mamaya" worden hiervoor gebruikt. De papaja gantoeng (Papaya) is de krachtigste!

De wortel, wordt gewassen en gedroogd, daarna in korte stukjes gesneden en opgezet met zout en arak. Het vocht te gebruiken bij het masseren van spieren bij verlamming en beroerten.

De **bast** wordt gewassen, gedroogd en vermalen tot poeder voor toevoeging bij diverse obats (o.a. venerische ziekten.)

De volwassen bladeren, geremesd, en hierin vlees, kip, **saté** gewikkeld, maakt het vlees mals. Het bestrooien met "Adolph's instant", heeft dezelfde resultaten.

De getah uit de papaja gantoeng-vruchtstengels wordt gebruikt tegen wratten. Getah in het oog kan blindheid veroorzaken. In zo'n geval wordt suikerwater gebruikt, om de "stof" uit te wassen.

De poetjoeks en mengkele vrucht als lalap. (te kort aan pepsine.)

Theo Rusche

De Waringin . . . Van Swieten

Voorwoord:

Ja, op zijn Hollands spreekt men van STAMboom..., maar ik zou zeggen, dat wanneer de stamboom al bijna 7 eeuwen oud is (het zaadje is nog ouder) dan is die alleen maar te vergelijken met onze goede oude Waringinboom. De oorspronkelijke stam is praktisch niet meer te zien, omdat zoveel luchtwortels er omheen gegroeid zijn. Ook is een punt, dat je de boom vanuit het Noorden, het Oosten, het Zuiden en het Westen kunt bekijken. Je ziet dezelfde boom, maar het zijn zeer gevarieerde van Swieten-takken.

Volgens wijlen rijksarchivaris te Leiden W. J. J. C. Bijleveld, is het één der oudste Rijnlandse adellijke geslachten maar... de hoofdtak zou uitgestorven zijn. Dit laatste betwijfel ik... of meent hij in de mannelijke lijn. Goed.

Maar toen onze Margriet met Pieter van Vollenhoven in het huwelijk trad is met een artikel in de Nederlandse Leeuw bewezen, dat Margriet en Pieter dezelfde voorvader hadden.

Dat was WILLEM CUSER, baljuw van Naarden, Gooiland, Amstelland, rentmeester van Kennemer land, hij overleed na 1335.

Een dochter van deze Cuser trouwde met Claes van SWIETEN, die in 1350 overleed. Ze hadden een zoon DIRK van SWIETEN, Heer van Urk en Emmeloord, die trouwde met Isabella van Borsele van Brigdam.

Hij overleed 1413. Hij had een dochter Meijne van Swieten, die trouwde met... ik stop, want ik wil alleen maar zeggen, dat dit de **rechtstreekse** voorouders van Margriet en onze dierbare Juliana zijn, via... de vader van Juliana Prins Hendrik van Mecklenburg Schwerin.

Daarom ben ik het niet helemaal eens met Bijleveld, maar ja hij spreekt als man en vergeet, dat het kind uit het moeder, dus VROUWENlijf komt, zoals ... zijn eigen vader uit zijn grootmoeder, die ook een van SWIETEN was.

Maar we gaan nu verder met de door Bijleveld bedoelde Hoofdtak, waarover veel verscheen in BATAVIA ILLUSTRATA of De oude Batavieren. Dat verscheen in 1685 bij de boekverkopers.

Tot die zg. hoofdtak behoorde ook ADRIAAN van SWIETEN van het Verbond der Edelen. Volgens Robert Fruins Opstellen over Willem v. Oranje dook Willem onder op het Kasteel Swieten bij Zoeterwoude, wanneer hij de opstand tegen Spanje voorbereidde. Adriaan was met v.d. Marck bij de Watergeuzen, die den Briel innamen. Later werd hij gouverneur van Gouda, maar hij maakte zijn hele vermogen op voor de Vrijheidsoorlog en zijn zoon Adriaan die Gouverneur van Meurs werd moest het kasteel verkopen, omdat je geen adel, dus RIDDER mocht zijn, wanneer je financieel je stand niet kon ophouden. Over de kleinzoon van Adriaan kon ik maar niets vinden in al het naslagwerk, tot ik opeens ergens las dat hij fuselier was geworden. Maar verder??? Dat was aan het eind van de 16de eeuw.

E. L. van Sweten, een kleinzoon van generaal Jan van Swieten heeft in de vooroorlogse jaren toen hij bij de Handel Mij. in Indië werkte gevraagd aan Blois van Treslong Prins, die met W. F. Del Campo Hartman in de redactie van de Indische NAVORSER zat gevraagd hoeveel Indische van Swietens hij in het Landsarchief (momenteel voor Nederlanders weer te bereiken, het ligt aan Molenvliet in Djakarta) kon vinden. In de NAVORSER van 1939 stonden twee volle pagina's vol. Dit zijn dus die van Swietens, van wie op JAVA gegevens waren. Het toeval(?) wilde, dat ondergetekende in het beruchte Sonai-Tjideng vrouwenkamp begin 1945 de weduwe van Blois van T.P. tot haar einde verpleegde. Wat is de wereld toch klein.

De eerste van SWIETEN, die daarin voorkomt was WILLEM van SWIETEN, die doopgetuige was in Batavia. Dat was in 1690.

Op 17-9-1692 heeft hij zijn testament getekend, hij was getrouwd met Anna COEMANS van Kaap de GOEDE HOOP. Willem was ass. O.I. Comp.

En waarom zou dit niet een spruit van Adriaan van het Verbond der Edelen kunnen zijn, bv. een achterkleinzoon? In die tijd gingen toch zoveel leden van verarmde zg. betere families als Jan Couragies naar de Oost om zich een nieuw leven op te bouwen en in de tijd toen er praktisch nog geen Nederlandse vrouwen in de Oost waren, kwamen de talloze zogenaamde halfbloeds ter wereld. [1])

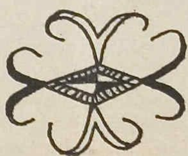
Ach dit is immers het zoveelste bewijs, dat ALLE MENSEN - allang - BRüDER wären zoals Beethoven het in zijn 9de Symfonie wenste. Maar dat er een geweldige variatie is, zoals overal in de NATUUR, in GODS SCHEPPING.

Toen in die tijd begon het WESTEN zich met het OOSTEN te assimileren, dank zij ons VROUWEN!!

Nu volgt een uittreksel van de - volgens Bijleveld - HOOFDtak.

*

BATAVIA ILLUSTRATA of DE OUDE BATAVIEREN. Ten deel uit Gouthoven en andere schrijvers, maar wel uit een menigte oude geschriften en authentieke stukken. Samengesteld door SIMON VAN LEEUWEN, substituut griffier van den Hogen Rade van Hollandt, Zeelandt en West- Vrieslandt.

Wapen van Swieten is Drie violen op een velt van keel. (in moderner taal gezegd 3 omgekeerde- viool strijkinstrumenten op een veld van rood).

GERRIT EMMERSZ VAN SWIETEN of Zweeten 3 soonen als: RAMPT VAN SWIETEN (volgt) VRANK van SWIETEN priester, JACOB van SWIETEN hadde te wijve NN. Gerrit EMMERSZ van SWIETEN de JONGE die te wijve had AGNES van BOSHUISEN en wan JACOB van SWIETEN priester gestr. 1436, Arent van Swieten priester ADA van SWIETEN, die te man hadde BARTOUT van ASSENDELFT, RIDDER Heere van Veenhuijzen hij was Camerling van Hertog PHILIPS v. BOURGONDIE, overl. 1466, LUTGAARDE v. SWIETEN trouwde Kerstiaan van ALPHEN, SIMON GERRITSZ van SWIETEN Drost van Gorichem en ARKEL in 1490 en naderhand Baliu v. VOORN, werd genoemd DE VETTE, trouwde Agatha van der DOES.

Ze hadden 3 dochters. RAMPT van SWIETEN (oudste zoon Gerrit Emmersz.) trouwde NN. liet na: DIRK van SWIETEN, die dood bleef met de Graaf van HOLLAND bij Staveren tegen de Vriezen in 1345 — ondergetekende wil opmerken, dat dit dus eigenlijk de aller eerste bekende militaire van Swieten is!!) — hij had een dochter BEATRIX en een zoon Dirk, die zonder kinderen stierf, want ook hij sneuvelde in 1396 tegen de Vriezen met HERTOG ALBERT van KUINDRE (ook al een militair!!) volgende zoon van RAMPT: HERMAN, de jongste zoon, die ook al sneuvelde bij Staveren, hij was in 1345 getrouwd met NN. liet na BOUDEWIJN van SWIETEN in 1385 vermeldt als HOOGHEEMRAAD van RIJNLAND, en huwde 1390 met Cathariena van RIETWIJCK liet na een BASTAARDzoon BOUWEN, die rentmeester was van DIRK van SWIETEN CLAESZ; en BOUDEWIJN VAN SWIETEN 1410 Heer van CALSLAGEN en THESAURIER van HOLLAND. Hij koopt het Kasteel SWIETEN v. van MONTFOORT, kocht eveneens in 1436 de Heerlijkheid LOENERSLOOT, was proncipaal fondateur in 1424 van het nonneklooster POEL bij Leiden, hij was zeer rijk. Hij was gehuwd met LUTGAARDE van NIJENRODE liet na DIRK van SWIETEN, (die volgt) GIJSBERT van SWIETEN, die daarna volgt, ALIJD van Swieten, Margaretha van Swieten en Catherina van SWIETEN, de laatste was Prioresse of Mater van het Klooster POEL en overl. 1495.

DIRK van SWIETEN, oudste zoon van Boudewijn stierf vóór zijn vader en was gehuwd met Johanna van Leijenburg, dochter van ARENT Ridder uit het Huis van ARKEL 1429.

Zijn zoon: ARENT van SWIETEN trouwde MARIA CATS uit Zeeland. Hun kinderen HENDRIK van SWIETEN, die trouwde met N. v. Renesse, Josina van Swieten, Joost van Swieten, stierf 1536 zonder kinderen.

GIJSBERT VAN SWIETEN tweede zoon van Boudewijn trouwde N.N. van DIEMEN, haar moeder heette OESTGEEST kinderen: HUGO van SWIETEN rentmeester van Rijnsburgen Raad in den HAGE, 1477 van de Kabeljauwse Partij, fondateur van het klooster SYON bij Leiden, trouwde met LUTGAARDE van BOSHUYSEN, geen kinderen PIETER van SWIETEN (volgt)

ARIANA van SWIETEN gehuwd met Gijsbert van IJSELSTEIN CATHERINA van SWIETEN gehuwd met ADRIAAN van BOUKHORST. PIETER van SWIETEN trouwde MARIA van MONTFOORT te DELFT, hun kinderen:

GIJSBERT van SWIETEN (volgt)

Lutgaarde van SWIETEN trouwde Gerrit van SCHOTEN, baljuw van Kennemerland.

GIJSBERT VAN SWIETEN trouwde Maria van WIJNGAARDEN hun kinderen

CORNELIS VAN SWIETEN trouwde ANNA van BORSELE, woonde Spuistraat den Haag in HUIZE BORSELE hun zoon:

ADRIAAN VAN SWIETEN van HET VERBOND DER EDELEN 1566 Brussel, gouverneur v. GOUDA, trouwde JOSINA van NAALTWIJK.

hun zonen:

CORNELIS werd voor Heuseden doodgeschoten, ongetrouwd.

AADRIAAN van SWIETEN gouverneur van MEURS en daarna baljuw van RIJNLAND, VERKOCHT kasteel SWIETEN aan HUGO MEIJEROP, Heere van Calslagen, mits behoudende zijns levenlang de titel RIDDER.

Hij trouwde eerst met ERMGARD van Merode overleden 1606, daarna Anna Maria CLOETS uit het graafschap MEURS, hun zoon:

ADIAAN van SWIETEN, geboren 1593.

Dit is de zoon, waarvan ondergetekende zei, dat hij fuselier moet zijn geworden en van wie verder niets bekend, maar die wel eens de vader zou kunnen zijn van die eerste Willem van Swieten, die in 1690 in Batavia doopgetuige was.

Jan VAN SWIETEN de jongste zoon van BOUDEWIJN, Heer van OPMEER en SCHOUT van LEIDEN anno 1466 - aan deze tak zitten de relaties met de Indische militaire tak van Swieten, zoals later zal blijken.

hij trouwde Maria van ABEELE, daarna EMERENTIA van der MARCK - let wel dus in de jare 1466 was er al een band met deze Watergeus in Brielle -

Uit het eerste huwelijk:

ADRIAAN VAN SWIETEN Heer van OPMEER tot RIDDER geslagen in DORDTRECHT door koning Maximiliaan 1486. Ook hij was Schout van Leiden, gehuwd met N. van HODENPIJL, geen kinderen, daarna gehuwd met ODELINE van EGMONT een eeuw voor het Verbond der EDELEN was er dus al verwantschap tussen de van SWIETENS en de EGMONTS. [2])

Adriaan overleed 1487 en had 3 kinderen.

JAN VAN SWIETEN heer van OPMEER en HODENPIJL. Drossaart van GORICHEM, Schout van Leiden gelijk zijn vader en zijn grootvader, getrouwd met PHILIPINE van HEEMSTEDE, hij stierf 1510 en liet na een zoon.

JAN VAN SWIETEN, Heer van Opmeer enz., die reeds in 1526 ongehuwd overleed hij liet zijn erfdeel na aan zijn ONGEHUWDE tante JENNE, die op haar 74ste jaar peet was van Jannetje van der CHIJS, genaamd van SWIETEN, deze laatste is de rechtstreekse voormoeder van de INDISCHE MILITAIRE tak van Swieten, zoals zal blijken uit het hoofdstuk:

DE INDISCHE MILITAIRE TAK VAN SWIETEN.

Toen Jenne ongehuwd overleed - ze was toen 83 jaar, kwam het erfgoed aan haar zuster Josina van Swieten, gehuwd met WILLEM van den CLOUSTER, zoon van IJsbrand en Mathilde van ALKEMADE.

---

[1]) Vgl. in dit verband p. 342-343, Hoofdstuk Kaap de Goede Hoop, in het boek van Dr. H. J. de Graaf "Geschiedenis van Indonesië" waar men leest, dat in de Kaapkolonie **Geuzen**, Hugenoten en Lutheranen een toevlucht vonden.

[2]) Odeline van EGMONT, was Vrouwe van Zevenhuizen en Segwaart, waarop teruggekomen wordt in het volgende artikel.

MIES ROELOFSMA

HET VERSCHIJNSEL

Toen, in Indië, zag je overal om je heen paardjes van sado's, delemans, andongs, dokars die allemaal één ding gemeen hadden: ze hadden oogkleppen. Oef! Wat blij dat die herinnering aan het kolonialisme voorbij is. Zulke afgebeulde paardjes zie je niet meer in Holland.

Maar het verschijnsel van de oogkleppen is er nog. Die nu gedragen worden door onze zeer vereerde beoefenaren van de politiek, die strijk en zet voor de TV komen hinniken. En zelfs voor ons, nieuwelingen, is het verbazingwekkend hoe dociel men aan de ene kant luistert naar wat de Alleenzaligmakende Partij decreteert, en aan de andere kant hoe graag men de zweep hanteert om "vrije burgers" in de goede richting te dwingen als ze even opzij willen gaan.

Na vijftien jaren in Holland: wat blijft er over van al die heerlijkheden van Vrijheid en Recht! Koeda dokar zijn we; en niet veel meer......

Rawit

JAN PIETERSZ. COEN:

"Al ware de doot op de lippen, daeromme moet men geen couragie verliezen."

14 Mei 1623

BANGKONG (III)

In 1924, dus zo'n 48 jaar geleden deed ik in het Meisjesinternaat "Bangkong" m'n intrede als Mulo-meisje. In die tijd zaten er als kwekelingen, men sprak toen van 1e, 2e, 3e studiejaar na Mulo o.a. Mary Aukes, Dee Gouwen, Dee v. Heteren Wedding, Evie van Valkenberg, Griet Sneeuwjagt, Wies Polanen Petel, Titi Retelaar, Roos v. Rees, Troel van Blommesteyn, Cisca Laurens, Nina en Dee Kluyver, Lena Muller, Emma Teilmaar, Thecla en Jet Niet, Mien Maniputie, ...Carli, Stephanie Versteeg, Jenny Tonkman en nog een paar anderen, van wie ik de namen vergeten ben.

Mijn eigen klasgenoten waren: Trees van Geuns, Jet Aukes, Betsie van Geene, Nora Matthieu (later Zr. Laetitia) Frieda van Garling (tijdens de grote vacantie, toen ze in de 3e klas Mulo zat, gestorven), Lucie Lammerding, Tilly van Steenbergen, Marie Koppe, Suze Ferrens, Zus Gouwen; voor zover ik me herinneren kan. Verder bij de jongeren: Mary Wouterlood, Zusje van Slooten, Lena Greve, Zus Davids, Juul Lapré, Juul Lépinat, Betty Aukes, Nettie Heiligers en wellicht nog een paar anderen.

Het is zo grappig, dat de leefwijze en gewoonte in dat Internaat, beschreven door Mevr. W. D. nog precies zo waren, als toen ik er kwam. Zelfs de wandelroute was 't zelfde. Later konden we de Zuster, die met ons meeliep, vaak genoeg overhalen, een andere route te volgen. Maar dan was 't, omdat we al 't e.e.a. hadden afgesproken met een extern vriendinnetje. En zo gebeurde 't, dat we langs de Karrenweg gingen. Daar woonde onze vriendin Dee Pieters en die stond dan al klaar met glazen ijskoude vanillestroop met degan of blèwoh. Heerlijk!

Naarmate we 't huis van Dee Pieters naderden, schuifelden wij steeds een paar rijen naar voren: want de ouderen liepen gedeeltelijk voor- en gedeeltelijk achteraan.

En waren we eenmaal vooraan, dan zetten we 't op een lopen. Met wij bedoel ik mezelf, Mary Wouterlood, Tilly v. Steenbergen, Jet Aukes en Trees v. Geuns. En waren we bij Dee, dan vielen we meteen aan op 't lekkers. Meestal had Dee, behalve drinks, ook nog een doos vol loempia Semarang met bijbehoren, gevuld, die we dan stiekem wegmoffelden, om ze dan 's avonds weer stiekem na studietijd te verorberen. Maar op een avond hadden we de loempia's wel heel vlug naar binnen moeten schrokken. De surveillance, Zuster "Oedipus" noemden we haar (echte naam weet ik niet meer) had blijkbaar 't e.e.a. in de smiezen, want telkens draaide ze zich met een ruk om en keek onze kant op. En wij natuurlijk ook met een ruk met de rug naar haar toezittend en als maar slikkend, zo vlug mogelijk.

Het schrokken bleef niet ongestraft, want kort daarop klaagde er één over buikpijn en moest met een vaart naar de W.C. Dat werkte suggestief op de anderen, vooral toen er één zo geestig was op te merken, dat 't wel garnalenvergiftiging kon zijn.

Daar zaten we met benepen gezichten en bij gebrek aan Norit, hebben we toen maar onze houtskool tekenstiften opgepeuzeld. Gelachen, dat we daarna hebben!

Luidruchtig doen mocht je nooit en dat werkte helemaal op je lachspieren. Jet Aukes kreeg de slappe lach, 't was alsof ze erin bleef en wat we vreesden, gebeurde. Al hikkend vroeg ze zachtjes: "Wie heeft er nog een broek over?" "Ga maar naar m'n chambrette," zei Trees, „op No.... Houden jullie "Oedipus" aan de praat en dan sluip ik naar boven."

Ja zomaar naar de slaapzaal mocht ook al niet. Je moest altijd tekst en uitleg geven, als je zo netjes was, 't eerst te vragen en dan wist je nooit, wat voor gevolgen dat kon hebben. Dus Jet naar boven geslopen: kwam even later weer terug en vroeg: "Is deze broek van jou?" voorzichtig haar rok optillend. "O jé nee, wat een gekke punaisebroek. "Jet naar de W.C., kwam terug: "Wie heeft No. zus en zo." Niemand wist 't! Bij de gedachte aan 't gezicht van de eigenaresse van de verdwenen broek schoten we weer in een lach. Waar meisjes al niet om kunnen lachen. Begrijpelijk natuurlijk, waar elke "luidruchtigheid" al aangezien werd voor "onbetamelijk".

Het grappige bij die wandelingen was, dat al wat Semarang aan jongelui had, zich ook opeens op straat vertoonde. Zo hadden we de poort achter ons, of 't gedaver van motorfietsen, gebel van fietsen en geroep van meisjesnamen was niet van de lucht. Ze bleven rondzwermen. Sommigen zagen zelfs kans, briefjes door te geven. Bij de ouderen natuurlijk: wij van de Mulo hadden daar nog geen aandacht voor. Onschuldig hè, vergeleken met de meisjes van nu!

Ook hadden de jongens vlagen van vroomheid. Iedere zondag present hoor, zelfs met Communie. Compleet! Ze hadden er zelfs 't vroege opstaan voor over, want als we 's ochtends naar de mis van half zes moesten, stonden hun fietsen al tegen de muren van de galerij, waar we doorheen moesten. Al die fietsen met schooltassen werkten als een rode lap op een stier. Niet te lang! En alsof 't afgesproken was hevelden wij enkele boeken van de ene tas in de andere. Vliegensvlug met 't nodige gegiechel en met één oog loerend naar de zuster. En al giechelend kwamen wij in de Kerk. Resultaat! Na de Kerk werden wij op 't stoepje geroepen; voor 't gegiechel wel te verstaan. Nu had deze zuster de gewoonte, om met de tanden op elkaar geklemd te praten: terwijl haar ogen voortdurend hemelwaarts en dan weer naar beneden keken.

Intussen vuurrood wordend, of 't woede was of opwinding, ik weet 't niet. Misschien was 't gewoon blozen! En de predikatie was niet wat je noemt kort en laat Tilly van Steenbergen na zo'n lang sermoen 't lef hebben, om te vragen: "Wat blieft U, Zuster?" Nou de Zuster ontplofte zowat. Uit de gratie was Tilly. Achteraf brulden we 't weer uit.

Narigheden heb ik natuurlijk ook gehad, maar deze daargelaten heb ik toch een fijne tijd gehad in 't Internaat.

Mevrouw M. Boyer-Hajenius

The ballad of east and west 1889

Oh, East is East, and West is West, and never the twain shall meet Till Earth and Sky stand presently at God's great Judgment Seat: But there is neither East nor West, nor Breed, nor Birth, When two strong men stand face to face, though they come from the ends of the earth!

Kipling.

Oost is Oost, en West is West - en God verhoede, dat het ooit anders zou zijn! Maar beide moeten elkaar in vriendschap, vrede en wederzijds begrip benaderen. Hun ontmoeting zal, precies, omdat zij zozeer van elkaar verschillen, des te vruchtbaarder zijn. Zij moet beide leiden tot een huwelijk vóór het heilige altaar van de Menselijkheid.

Tagore.

De Tweede Lichting

Op de foto van de Militiecompie van het K.N.I.L. in de Tong Tong van 15-11-'71 wil ik met genoegen even inhaken.

Het is de foto van de 4e brigade van de Militiecompie van het 14e Bataljon Inf. Buitenzorg uit het jaar 1919, 15 Januari en 30-6 met grootverlof.

Het was niet de allereerste Militie Compie, maar het tweede, de eerste was de lichting 1894.

Het is niet doenlijk al deze stoere vechtjassen bij naam nog te kunnen noemen, maar enkelen ken ik toch wel bij naam en zal trachten deze als volgt duidelijk te maken. Wat niet juist is, hoop ik in de volgende Tong Tong dan wel te zien.

Helemaal rechts bovenaan is "Siegmund".

Daaronder op de tweede rij van boven uiterst rechts, De Fletter onze alombekende fotograaf: ook deze foto is door hem gemaakt.

Uiterst links zittende op de bank is Tangkouw. Naast hem in het midden, Cornelissen. Daarnaast volgens mij in geen geval Ir. Vrijburg, maar een stuurman van de K.P.M.: de naam is mij ontschoten.

Links op de voorgrond zittende op de grond Wiggers; in het midden met bal, ondergetekende.

Op de rottanstoel geheel rechts Kiever. Op rottanstoel met wit pak, onze sergeant Altenpost.

Van Wiggers kan ik mij nog het volgende herinneren.

Wij hadden om beurten Corridorwacht; op een nacht had ik corridorwacht van 2-3 uur.

Ik werd dus om 2 uur door mijn voorganger gewekt; maar in plaats naar de corridor te gaan om mijn wachtje op te knappen, liep ik direct naar mijn opvolgende wachtman Wiggers. Ik zei: "Kerel kom eruit. Het is al 3 uur" Wiggers met een slaperige kop naar de corridor en ik zocht weer vlug mijn strozak op.

Er kwam aan zijn wacht haast geen eind, tot hij om 4 uur tot de ontdekking kwam, dat hij inplaats van 1 uur wacht, er 2 uur had gezeten.

Wat hij de volgende dag naar mijn hoofd slingerde, laat zich wel raden. Altijd pret en jool.

Och ja, ik heb een prettige diensttijd gehad; salaris ging gewoon door, mijn vrouw stuurde elke week een bessek met gebakken kip en vis.

Het kostte toen allemaal niets. Als de toekan djoealan 50 cent voor een vette kip vroeg, zei de Njonja nog: "Massa begitoe mahal", en kreeg ze de kip voor 35 cent.

Die bessek werd elke week groter, want liefhebbers genoeg. Als van Gend en Loos kwam, vloog er altijd wel iemand op af, en kreeg ik te horen, dat ik straks ook wel een stukje kreeg.

Mensen, mensen, wat een prachttijd, nooit en nimmer kan ik mijn Indische jaren vergeten.

P. Steenbeek

Petje af voor het uitstekende geheugen van Steenbeek! - Red.

P.S. Ook heeft mevr. Beltman-de Looff wijlen haar echtgenoot op de foto teruggevonden: op de tweede rij, 5e van rechts; A. Beltman. Red.

*

"INDIE WEERBAAR"

Geïnteresseerd heb ik de foto op blz. 15 van Tong Tong Nr. 9 (15 Nov. j.l.) bekeken en mijn herinneringen gingen terug naar de "Indië Weerbaar" feesten in 1919.

Ik was een meisje van acht jaar en ik herinner mij nog de grote parade op het Waterlooplein (Weltevreden); iedereen droeg een vlaggetje op de borst, een kleine driekleur met I.W. op de witte baan.

Wat werden zij gefêteerd, de miliciens, vooral in Bandung. Er was een hit, die het geweldig deed in die dagen:

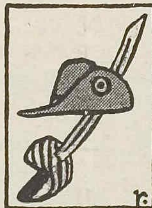
Milicientjes, wat een bende.
Milicientjes, wat een ellende.
Milicientjes, groot en klein,
Wat zou Bandung zonder U zijn!

Iets minder populair:

Bolle, Bolle, Bolle,
Bolle, Bolle, Bolle.
Wat een rotzooi is het hier!

Een paar jaren later was het nieuwe eraf en kwam het zelfs zo ver, dat de broeders zich geneerden voor het groene pakje. Het Zondagse en feesttenue was donkerblauw serge met koperen knopen, bijna ondragelijk in de tropische hitte.

Gonnie

ABONNEES AMERIKA

Tong Tong niet ontvangen of beschadigd en U wilt gauw een ander exemplaar? Bij Roy Steevensz, 11543 Buell str., Santa Fe Springs, California 90670 kunt U er om vragen.

Naar Den Haag schrijven duurt lang!

GEZEGDEN VAN MOHAMMAD

In het Westen zegt men altijd gewoon "Mohammad" en in deze eenvoud wordt er meestal beperkt over deze figuur gedacht, die in feite voor meer Moslems dan er Europeanen en Amerikanen zijn beschouwd en beleden wordt als een Heilige en een Profeet. Daardoor leven deze honderden miljoenen met een heel andere denk-structuur en een heel andere moraal dan wij. Het is goed om dat regelmatig in gedachten te houden - want veel MEDEMENSEN hebben een andere "weg naar de zaligheid" dan wij, waar ook wat van te leren valt......

*

- Trots is: het verwerpen van de waarheid en de mensen verachten.
- Een trots mens is hij die niet iets goeds in een ander kan toegeven en die steeds fouten vindt in anderen.
- God zal op de Dag der Opstanding niet naar hem omzien, die uit trots lange kleren draagt.
- Waarlijk, een die Ik onder u allen het minst mag en die op de Dag der Opstanding het verst van Mij verwijderd zal zijn, is hij die het slechtst van gedrag is en ook de praatgragen, de onrechtvaardigen en de trotsen.
- De trotsen zullen op de Dag der Opstanding worden bijeengebracht als zaden in de vorm van mensen. Ongenade zal hen omringen op elke plaats waar zij zich zullen bevinden. Zij zullen naar een gevangenis in de Hel worden gedreven, Ulus geheten. Een geweldig vuur zal hen daar grijpen. Hen zal te drinken worden gegeven van het uitknijpsel der bewoners van het vuur: de giftige dingen.
- God heeft mij een openbaring geschonken, zeggende: Toont nederigheid zodat niemand boven de ander zal uitrijzen, noch zichzelf trots boven de anderen zal stellen.

BELEVENISSEN VAN EEN RECHTER IN VOORMALIG NEDERLANDS-OOST-INDIE (II)

DOOR MR. M. J. A. OOSTWOUD-WIJDENES

Een stoomwals-conducteur als getuige

Hij zat overdag uren lang achter op een ouderwetse stoomwals. Het lawaaiig monster rolde tjoeke-tjoeke-tjoeke, met gekraak en geknars van grof steenslag, zwaar en traag voort over een te herstellen stuk van de kaarsrechte weg van Bandjermasin naar het vliegveld, halverwege Martapoera. Het eerste gedeelte van die weg liep door eentoning moerasland met veel lage begroeiing; dan ging een gedeelte door hoog bos, maar daarna kwam er een lang, warm en saai eind over een droge vlakte, en daar was over enkele kilometers de helft van het wegdek opgebroken. Ver uit elkaar gelegen waren er rijtjes inlandse huisjes, telkens nauwelijks een kampong te noemen, links of rechts van de weg. Maar waar de werkzaamheden met assistentie van de stoomwals plaats hadden, was alleen heel ver zo'n 'kampong' te zien. En in de trillende hitte van blakend zonlicht, een eind van wat werkvolk af, bewoog heel eenzaam en langzaam die wals zich voort, rommelend en rammelend over de verse, korrelige stenenlaag; traag heen......, lang in rust...... en dan langzaam weer terug....... de grote, ijzerzware vóór-rol knakkeknarsend keien vermorzelend en als domme kracht door-rollend over het brokken-bed. Aan het stuurwiel achter op de machine zat sloom en slungelig, schommelend en schokkend de stoker en tevens bestuurder van het metalen ros. Die werd de kroon-getuige in een ernstige aanrijdingszaak! Maar ach, hij was zo'n nederig sterveling, haast letterlijk 'uit de klei getrokken', zoals hij daar helemaal bloot, op een kinderachtig broekje na, de slordig-afgewerkte kop onder een smerig, rafelig rieten hoedje, zijn vehikel door de gloeiende middagstilte heen mende, over de met een touw en paaltjes afgescheiden weghelft, links van Bandjermasin uit gezien.

Terwijl de brave ziel in de richting-Martapoera zijn warme wals (zelf even suf, maar toch wel goed rechtuit) liet voortkrauwelen, passeerde hem rechts op het smalle, intactgelaten weggedeelte een auto, van Bandjermasin gekomen, die een meter of twintig vóór de wals uit, waar ook de wegherstelling ophield,...... een kind morsdood reed; dat daar dwars de weg over stak. Het jong zou blijken ongemerkt van de verre kampong gekomen te zijn. De wals-voerder een klap, zag, opkijkend, de auto nog rechts op de weg, gierend naar links stoppen, en zag op de rechter-wegberm geworpen het kind liggen, dat hij tevoren helemaal niet had gezien. Het was al bijna de weg over, toen het door het rechter bumpereinde en spatbord van de auto getroffen en opzij geslingerd werd. De chauffeur ontkende iedere schuld. Hij verklaarde, onmogelijk de jongen te hebben kunnen ontwijken, doordat die, van links plotseling de weg oprennend, vlak vóór de auto overstak, juist waar het lange stuk wegherstellingswerk ophield en voor het verplicht links-houden-op-de-weg pas weer gelegenheid kwam. Met zware verwondingen was het kind op slag gedood volgens het later opgemaakt medisch 'visum et repertum'. De verslagen moeder kon alleen verklaren, dat haar arme jochie een beetje aan doofheid leed en dat zij niet begreep, wat hij zo ver van huis gezocht had en waarom hij de weg was overgestoken.

Bij een plaatselijk onderzoek, door de gewaarschuwde politie gehouden meer dan een uur na het gebeurde, waren opmetingen gedaan van de remsporen van de auto, en van dáár naar de plaats, waar het kind op de berm lag en naar het punt, waar de stoomwals nog stond en gestopt had, direct toen de bestuurder de klap hoorde en het kind over de berm zag rollen.

Ngadelan, de stoomwals-conducteur, was de enige ooggetuige geweest en eigenlijk alleen nog maar van wat dadelijk na het moment van de aanrijding was voorgevallen. Zijn verklaring bij het eerste onderzoek ter plaatse hield ook niet anders in, dan wat hij gehoord en gezien had van het ongeluk zelf.

Zo kwam de zaak op de zitting van de Landraad te Bandjermasin met de chauffeur als beklaagde, wiens rij-antecedenten wel in orde waren, maar die vermoedelijk zonder signalen te geven en te roekeloos-snel de stoomwals gepasseerd was. Op deze twee punten kwam ook ten slotte het verhoor neer van nu juist de meest primitieve kroongetuige, die men zich denken kon: **Ngadelan**, de enige getuige ook! Had de gedrongen, driftige Bandjarese chauffeur zonder te toeteren op het nauwe weggedeelte met een zodanige vaart de stoomwals voorbijgereden, dat dit onder alle omstandigheden als onverantwoordelijk rijden kon worden beschouwd, dan was er een kleine kans op veroordeling van de beklaagde, hoe onverwacht ook het oversteken van het verongelukte ventje was geweest. Wel deed de zaak een beetje 'Barbertje-moet-hangen'-achtig aan, zoals zij werd voorgebracht; want op de eenzame buitenweg met vrijwel geen uitwijk-mogelijkheid kon in de afmattende hitte een goed chauffeur toch licht overkomen, dat hij een doof en plotseling overstekend kind aanreed.

Wel zeer afmattend was de moeite om uit getuige Ngadelan bruikbare verklaringen te krijgen. Hij wist in volle ernst en aannemelijke onschuld achtereenvolgens en blijkbaar gewoon gewillig overeenkomstig de vragen te vertellen, dat hij niet- en wel- had horen toeteren, eenmaal, "misschien" tweemaal, vóórdat de auto zijn stoomwals passeerde, mogelijk ook terwijl de auto voorbijreed, of al voorbij was, maar eigenlijk herinnerde hij zich het helemaal niet meer. Dit punt bleef dus volmaakt onbewezen.

Dan werd Ngadelan onder het oog gebracht, dat hij beëdigd was en onder ede maar niet verklaren kon, wat hem voor de mond kwam. Hij behoorde goed na te denken en dan alleen te verklaren, wat hij zich naar waarheid herinnerde en zeker wist. Begrepen? "Ja, landraad, begrepen", antwoordde Ngadelan, het college maar in z'n geheel in de persoon van de voorzitter aansprekend.

"Dus niet maar wat zeggen, maar eerst denken en dan antwoorden hè. Opgelet nu!", zo prepareerde de voorzitter de kroongetuige op het volgende vraagpunt. Ngadelan zette zich echt schrap. "Kun je nu zeggen, Ngadelan, of de beklaagde je stoomwals voorbij is gereden met een bovenmatige snelheid; gevaarlijk snel?".

Ngadelan denkt. "Dat weet ik niet", zegt hij dan.

"Wat weet je niet?"

Geen antwoord. "Kom, 't is toch niet moeilijk. Denk nu eens dat een kennis je vraagt: 'Ging de auto snel voorbij of langzaam?' Wat zou je dan antwoorden?"

"Ja, landraad, ik weet het niet."

Wat hapert er aan het begrip van de man? Of is de vraag in het maleis niet goed gesteld? Met hulp van de Djaksa krijgt de voorzitter na veel gevraag het onaannemelijk antwoord, dat de getuige niet kan zeggen, of de auto snel of langzaam voorbij ging. Wat een gekheid. Dat zou toch een klein kind al kunnen zeggen.

Het Bandjarese Landraadslid biedt zijn hulp aan. "Gráág", zegt de pesident. En het Lid zegt eerst, dat hij Ngadelan persoonlijk kent, en waarschuwt, dat de man heel dom is. (Ja, dat meent de voorzitter al gemerkt te hebben.) In gewoon maleis gaat het hulpvaardige Lid dan de kroongetuige ondervragen. Hij neemt daarbij een hele aanloop. Een oosterling heeft nu eenmaal altijd de tijd; en de president schikt er zich maar in.

"Hé, Ngadelan; (de aangesprokene draait een kwart slag in zijn richting), ben jij al lang machinist op de stoomwals?"

"Lââââng!", zegt de getuige, alsof het in het tertiaire tijdperk al begonnen is. Maar het antwoord kwam vlot.

Een typisch beeld voor de landstreek waarin deze historie speelt: een stille waterstraat buiten Bandjermasin.

"Na. Goed. Maar vóórdat jij machinist werd, vroeger, toen jij nog een katjong (jongen) was, toen heb jij toch als 'kornet' (helpertje) meegereden in een taxi, niet?"

Met een nostalgische glundering buigt Ngadelan bevestigend. "Na. Juist", constateert het Lid tevreden. "En heb jij láng meegereden?"

"Lââââng", zegt de getuige weer, gezellig wat bijschuivend. Hij kent het Lid blijkbaar goed, want hij vindt niet nodig, hem ook "Landraad" te noemen, zelfs niet "toewan". De ander vervolgt:

"Na. En zat jij naast de chauffeur?"

Even een onzekere blik van Ngdelan naar de naast hem zittende beklaagde, die chauffeur is; maar hij begrijpt, in het verleden te moeten blijven, bij de taxi, en antwoordt: "Vroeger zat ik naast de chauffeur in de taxi." (Zo correct heeft hij eerder nog niet geantwoord en de vrager uit dan ook content een uitgerekt: "Nàá!", vóór hij verder gaat: "Dan heb jij vroeger toch wel in de taxi een klokje gezien, met één wijzer, niet? Op het dashboard." (Nu wordt eerst een omstandige uitleg nodig van dat woord 'dashboard' Tijdens de les kijkt getuige een paar maal weer naar de beklaagde naast hem, alsof hij denkt: 'Dat zal voor jou ook wel interessant zijn.' De explicatie, met beleid en veel 'Ná's' in étappes gegeven, heeft succes. En als het 'dashboard' een goed-voorstelbaar begrip is geworden, volgt weer de vraag:) "Nu, op dat dashboard in de taxi heb je toch vroeger wel zo'n groot horloge met één wijzer gezien?" Ngadelan herinnert het zich warempel en tot aller grote verrassing noemt hij het zelfs de "spiedomètr". Maar hij verbluft de Landraad niet alleen door engels te spreken, maar blijkt zelfs te weten, dat het een snelheidsmeter was. Dat gaf dan ook een bijzonder verlengd "Nááàá" van de examinator, die, steeds méér tevreden, eerst prijzend: "Juist, Ngadelan, goed, goed!", voortging: "En de cijfertjes op dat klokje, kon je die lezen?"

De verwondering stijgt ten top, als getuige blijkt te weten, dat er 40 en 60 en 80 op stond, maar bovendien, dat het wijzertje naar een hoger getal toe draaide, naarmate de taxi vlugger reed. En die cijfertjes betekenden "kilomètr.". Of het kilometers per uur, per seconde of per dag waren, dat wist hij niet. Maar het was al mooi genoeg, dat hij begreep, bij een groter snelheid van de taxi die snelheid in een groter getal aangewezen te hebben zien staan; en dat het wijzertje op 80 stond, als de taxi héél vlug reed.

Verheugd over dit resultaat, bracht het nuttige Landsraadslid de getuige uit zijn herinnering van het verleden terug naar het heden in de onderwerpelijke zaak, nog even voor de zekerheid vragend: "Na, Ngadelan, dus jij weet: als een auto zó hard rijdt, of zó hard, of zó hard, dan staat de wijzer van de snelheidsmeter op 40, of 60, of 80 kilometer, ja? En 80 is erg vlug, 60 minder en 40 nog minder ja?"

Ngadelan knikt toestemmend, blij, het examen tot zover met goed gevolg te hebben afgelegd.

"Na, mooi!......Ngadelan, ajo!, vertel dan nu aan de Landraad: Hoe vlug reed die chevrolet van de beklaagde voorbij je stoomwals?...... Kira-kira (naar schatting) natuurlijk, met de wijzer bij welk cijfer op de speedometer?"

Na een kort zwijgen met open mond, antwoordt Ngadelan: "Dat weet ik niet. Want ik had geen spiedomètr op mijn stoomwals!"......(!)

Er barstte een ontspannend gelach los. De man had geen snelheidsmeter op z'n stoomwals!...... om dáárop te zien, hoe snel een auto voorbijreed!...... Zelfs de stokoude Landraadsoppasser, die nooit lachte, keek met een grijns opzij. Alleen de penghoeloe deed uit beleefdheid maar mee en was gauw klaar.

Maar na dit fantastische staaltje van logica stopte de voorzitter maar meteen het verhoor en onderzoek. En de landraad sprak na kort beraad de beklaagde vrij.

Onze nederige naasten van oostersen bloede in de weelde en vrede van eens 'Nederlands' Indië hebben hun hollandse rechters vaak ontsteld, verrast, vermoeid en geboeid, maar dikwijls ook heel wat humor bezorgd. In het algemeen door een innerlijke beschaving zo bijzonder sympathiek, hebben zij ons veel geleerd en te denken gegeven.

Het vol krijgen van het Fonds 60.000 is uitsluitend een kwestie van Poekoel Teroes! Zet éven door, want er kunnen na ons nog duizenden wezen en behoeftigen van profiteren!

Drie verhaaltjes

Sommige verhalen die je in je jeugd gehoord hebt en waarvan je vaak de juiste context niet meer herinnert, blijven je je leven lang bij. Omdat ze "uit zichzelf" mooi of aangrijpend zijn of omdat ze "iets te vertellen" hebben? Je weet het niet. Hier een paar voorbeelden van zulke "bij-blijvertjes" van de zesde klas L.S.

Tijdens de Grote Revolutie van Frankrijk, waarbij de Franse adel werd afgeslacht en uit propvolle gevangenissen karlading na karlading edellieden werd afgevoerd naar de guillotine, werden op een dag weer de namen afgeroepen van de volgende groep die onthoofd moesten worden.

Toen een bepaalde naam werd afgeroepen, traden er twee heren naar voren. Geirriteerd checkte de beul beider namen en voornamen, maar werkelijk: beide edellieden heetten zo en een leeftijd was niet vermeld. Tja, slechts één van de twee moest de beul hebben en de heren moesten zelf maar uitmaken, wie het slachtoffer moest zijn. Daarop ontspon zich een discussie tussen de beide veroordeelden. De oudste zei: "Ik ben toch al oud en zal spoedig sterven Gaat U maar, U heeft nog een heel nuttig leven voor de boeg." Maar de jongeman antwoordde: „U heeft al een heel leven met veel beproevingen achter de rug. Waarom zouden we U Uw oude dag niet gunnen?" Aangezien zij beiden niet tot een vergelijk konden komen, verloor de beul tenslotte het geduld en voerde beiden af naar de guillotine. Verhaal uit.

*

Tijdens een der vele kleine veldslagen tussen Oostenrijk en Italië viel het onverschrokken gedrag van een tamboer op, die telkens als de Italiaanse troepen teruggedreven werden, zijn compagnie weer voorging om ze al trommelend weer ten aanval te leiden. Toen ten leste de overwinning behaald was en de Oostenrijkse troepen teruggeslagen waren, zocht men de trommelslager, maar hij was nergens te vinden. Pas toen men alle lijken der verslagenen onderzocht, vond men hem terug. Hij leefde nog en men bracht hem direct naar het veldlazeret, waar de dokter constateerde dat zijn onderbeen verbrijzeld was en direct geamputeerd moest worden. Dit gebeurde en toen een nieuwe dag opging, lag de tamboer doodsbleek en verzwakt maar behouden op zijn krib en vernam men dat hij pas vijftien jaar oud was. Toen die dag de bevelvoerende generaal op de zaal kwam waar de jeugdige tamboer lag, liep de generaal rechtstreeks naar hem toe en onderhield zich enige miniuten met hem. Daarbij biggelden de generaal de tranen over de wangen en ten overstaan van zijn staf nam hij zichzelf de medaille voor moed van de borst en spelde hem de jonge tamboer op de borst. Verhaal uit. Ik geloof dat het verhaaltje heette "De Sardinische Trommelslager" en misschien zullen vele moderne mensen dit verhaal en het vorige "sentimenteel" vinden, zoals zovele stoere modernen het "hard zijn" adoreren (rustig thuis bij een kopje koffie) maar sentimentaliteit hóeft geen weekheid te zijn.

Nummer drie. Abd-el-Kadr, Emir van Algerije, streng bestrijder van de Franse koloniale legers in Noord Afrika, gaf tenslotte de ongelijke strijd op en werd verbannen naar Damascus, waar de emir gehuisvest werd in een met lusttuinen omringd doch ommuurd kasteel en het hem aan niets ontbrak. Maar in Libanon ontbrandden periodiek hevige gevechten tussen de Christenen en de Mohammedanen in de stad en bij één van die rellen vluchtte een groep Christenen naar het "hol van de leeuw Abd-el-Kadr", klopte aan en werd binnengelaten, waarna de poorten weer gesloten werden. Op dat moment naderde de bende achtervolgers de poorten van des Emirs verblijf, rammeide de poort en eiste toelating teneinde af te rekenen met de Christenen. Eindelijk vlogen de deuren open en trad de Emir zelf naar buiten, met getrokken zwaard en klaar om zich elk moment op de binnendringers te werpen. De aanvallers deinsden terug, terwijl de Emir hen toeriep: "In de Naam van Allah eist de Profeet van mij dat ik allen bescherm die op mijn erf mijn gast zijn. Ik zal dat doen als men mijn gasten aanvalt." De bende trok af. Verhaal uit.

*

Eerlijk gezegd snap ik nog steeds niet, waarom deze drie verhaaltjes telkens weer aankloppen aan mijn herinnering. Heb ik ze destijds gelezen in grote emotie? Of zijn het toch wel de Moraliteiten in het algemeen die steeds vragen om aandacht, nu overal de moraal steeds verder inzakt en Immoraliteiten de Grote Mode zijn? Als wérkelijk een stem weerklinkt in deze verhaaltjes, is het zeker de Stem eens roependen in de Woestijn, nu ongelimiteerde wraaklust zelfs door pacifisten "unverfrohren" wordt gepredikt...

Op 29 april j.l. overleed, oud 71 jaar mijn enige broer

Anton Marie Jantinus ROELOFSMA

Zijn levenspad ging niet over rozen. Moge hij in deze incarnatie zoveel Karma hebben afgewerkt, dat hij verlost is van het Wiel van reincarnatie en zijn Ziel het Pad naar de Euwige Vrede en Rust nu aanvangt.

Mies Roelofsma
mede namens zijn oudste zoon
Hans Roelofsma
Christchurch Nw. Zealand

en onze volle neef
C.L.E.F. van Swieten
Auckland Nw Zealand

Met grote droefheid geef ik U kennis, dat na een kortstondige ziekte voor mij nog onverwacht is overleden, na voorzien te zijn van het H. Sacrament der Zieken, mijn innig geliefde man, broeder, behuwdbroeder en Oom

Johan Jacob Heinrich Kämper

in de ouderdom van 75 jaar.

A. Kämper-Meijer

Kampen, 18 april 1972
J. H. Kokstraat 33

klein aantal chinezen, die op de zero enkele weken achtereen verblijven. Een chinese jonk, waarmede het personeel van Bagan naar de zero wordt gebracht brengt dezelfde ploeg weer terug, echter met dat verschil, dat de terugtocht behalve de crew een volle lading gevangen ikan tri omvat. Aan de wal wordt de ikan tri uitgevloerd op grote van bamboe matten vervaardigde oppervlakten, ondergaat een verrottingsproces, vandaar die stank, om vervolgens na toevoeging van enkele ingredienten een knedingsproces te ondergaan. Dit proces voltrekt zich door het stampen met de voeten van het hiervoor bestemde personeel, waarbij de voeten echter wel voorzien waren van speciaal hiervoor bestemde voetzolen.

De uiteindelijk verkregen trassie werd in zeer grote hoeveelheden, verpakt in kisten, vanuit de haven per schip naar vele gebieden vervoerd, doch wel voor het grootste deel naar Britsch-Indië.

Dit wat de trassi betreft. Er valt over deze haven nog veel meer te vertellen. Mocht U hiervoor belangstelling hebben dan zend ik U gaarne in een volgend artikel deze meerdere bijzonderheden, o.m. over het leven van de chinezen, de verhouding van chinezen tot de andere bevolkingsgroepen, het t.z.t. verdwijnen van de plaats Bagan Si Api Api door overheveling naar een gunstiger oord voor de scheepvaart enz., enz.

Van Seventer
(wordt vervolgd)

"HOMO LUDENS"

Dit gezegde betekent: "De mens speelt" en duidt sinds eeuwen op het vermogen van de beschaafde mens om zijn tijd niet alleen te verdoen met slaafse arbeid, maar ook om speels te "relaxen" met speciaal voor dat doel "uitgevonden" spelen met wetten en regels. Deze laatste moeten niet opgevat worden als akelige beperkingen of dwarszitterijen, maar verhogen de aantrekkelijkheid van het spel. Zelfs op het primitieve hardlopen, springen, werpen en boksen van de Oude Grieken konden Olympische Spelen worden gebouwd die sportiviteit en eer tot hoogste waarden verhieven en later de volken der wereld in vriendschappelijke ontmoetingen bijeen konden brengen.

In het begin van deze eeuw waren beoefenaren van sport en spel nog veelal zij, die behoorden tot de bourgoisie: academici, studenten, officieren enz. maar reeds was de sport bezig om de Grote Massa's te veroveren — en werd langzaamaan ook wat anders duidelijk: datgene wat prof. Huizinga noemde: de encanaillering van de sport. En nu, 70 jaar later, is het al heel normaal dat wedstrijden ontaarden in vechtpartijen, dat geld verdienen met de sport hoofdzaak is en om de wille van enorme verdiensten bv. voetbalwedstrijden doodlopen in zg. "cement-voetbal", waar de laatste vreugde geheel uit verdwenen is, maar verkrampte sport elke zorgeloze, vreugdevolle ontplooiing onmogelijk maken.

"Homo ludens" bestaat al lang niet meer. Men **verdient** in de prof.-sport en zelfs (al knoeiend) in de amateursport (die spoedig wel zal verdwijnen als een atavisme). Ongemerkt zijn we weer genaderd tot het eind-aspect van de sport en spel in de tijd van de ineenstorting van het Romeinse Rijk. Toen op het laatst niet meer de gladiatoren der Romeinse legioenen in de arena's kwamen, maar opgekochte slaven die elkaar vermoordden ten aanschouwe van duizendkoppige menigten.

Het gaat allemaal langzaam. En met voorbeeldig chauvinisme gooien we net zo lang de schuld op buitenlandse athleten tot ook hier de verwording en geweldpleging niet meer ontkend kunnen worden. Al lezen we nog steeds met zoetsappig gezicht zulke krantenberichten als waarin Atje Keulen-Deelstra getuigt: "Ik heb me kapot gereden. Steeds maar gedacht: "rijd haar in de vernieling, rijd haar in de vernieling!"...

De gemiddelde Indischman is (zonder zich vrij te pleiten, hoor!) zich al lang aan het herorienteren op de sport. En daarnaast op de hele moderne beschaving, waar wij vroeger zo tegen op zagen vanuit het landelijke Indonesië. En een angstig voorgevoel bevangt ons als we onszelf afvragen: "Waar leidt dit heen?"

T.R.

Herinneringen Uit Padang En Bovenlanden

In **mijn laatste** Tong Tong van 1 Nov. 1971 las ik 't stuk van Isobel Kempers over "Loeboek Soelassih". Natuurlijk weet ik nog heel goed, wie de fam. Kempers is van de vacantie en weekends, doorgebracht op L. Sl. boven Padang!

Ik vind 't stukje juist zo aardig, omdat ze zich nog alles zo precies herinneren kan over haar eigen jeugd in dat berghuisje op de hoge tjot en haar Bäumer-buren!

Ja Isobel, ik heb heel wat afgebabbeld met uw moeder onder de grote bougainville-boom op 't voorerf van schoonma Bäumer.

't Was daar echt een vergaderplaats van de bungalowbewoners en vacantielui uit 't hotel aan de overkant. We keken op de grote weg en op die heldere kali, waar jullie, kinderen en veel later ook de mijnen, altijd gingen baden. Mijn nichtje Annelies, uit Uw stukje, woont in Hannover en heeft al een getrouwde dochter. De namen van die andere personen zijn me ook bekend.

In de stad Padang woonde Annelies ook in die "Olo-straat" een paar huizen van jullie vandaan. Het grote Europese kerkhof tegenover jullie huis, middenin de stad dus, gaf een parkachtige indruk, want over de hoge witte lange muur hingen de prachtige trossen bloemen van de bougainville-bomen, die op 't kerkhof groeiden langs die lange muur-schutting, misschien weet U dat ook nog. Over dat kerkhof zal ik later eens een stukje schrijven.

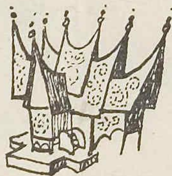
Ik heb jullie moed wel bewonderd hoor, om zo eenzaam op die hoge tjot te wonen en nog heel lang, nadat jullie reeds jaren op Java zaten, noemden we dat huisje nog: "Bungalow Kempers."

Ik vond 't geluid van de Siamang-apen dood-griezelig, toen ik er pas woonde: later wende ik er wel aan.

Ma Bäumer had een witte Siamang en die zat altijd vast aan een ketting op een stapel hout (ter bewaking!)

De eerste maanden na onze aankomst op Sumatra bleef ikzelf en m'n 3 jarig zoontje op L. Sl. wonen, omdat we nog geen huisje konden krijgen te Padang en mijn man woonde voorlopig in bij z'n broer op die "Olo-weg", bij de vader van Annelies.

Veel had ik niet te doen in die rimboe en zo zat ik dan dikwijls op een bank de witte Siamang gade te slaan. Zijn doen en laten was werkelijk vermakelijk! Als een mensje zat hij met z'n vingertjes" net zo lang te peuteren aan de ketting om z'n buikje, totdat hij die los kreeg en met een vlugge zwaai sprong hij dan op 't dak van de bijgebouwen, waar hij al balancerend op de nok, als een mens er overheen liep en plotseling vlak voor 't grote kippenhok, ging hij hurken en met z'n kraaloogjes tuurde hij in 't hok, om te zien

of er een kip in 't nest zat. Als hij niets zag, ging hij weg, sprong in de djamboeboom en deed zich te goed aan de vruchten. Maar, als hij een kip in 't nest zag, bleef hij oergeduldig wachten, net zo lang, totdat 't ei gelegd was en de kip 't hok uit liep. Zo'n boefje toch! Meteen was hij beneden en in 't hok, en met 't ei in z'n beide "handjes" geklemd, kwam hij vlug naar buiten gerend, om weer op 't dak te vluchten, om z'n buit in veiligheid te brengen, want als de kip begon te kakelen, renden de katjong en de kokkin gauw naar 't hok, omdat ze al wisten, dat de Siamang vaak los was, om de eieren te roven. Er werd direct eerst op 't dak gekeken en o, wee, als ze de aap met een eitje zagen, dan volgde er een wilde jacht van katjong, die met een lange stok 't beest probeerde eraf te gooien. Erg vlug kon't diertje zich niet meer bewegen op 't gladde zinken dak, zo met 't "zware grote ei"" in één handje in de hoogte houdend, want met 't andere moest hij zich hier en daar vasthouden om er niet af te glijden. Maar, zodra hij zich wat veilig voelde, brak hij 't ei in stukken en zoog hij de inhoud zo snel mogelijk op.

Met één zwaai was hij weer ergens in een boom, zodat katjong hem niet meer kon pakken.

Dat tafreeltje maakte ik al zo vaak mee en in m'n eentje moest ik er dan zo om lachen, dat ik me daarna net als 't aapje ook maar ergens schuil hield om 't geduchte standje van Ma Bäumer voor katjong en kokkie en misschien ook voor mij, te ontlopen. Ik dacht er niet over om de Siamang te "verraden". Ik vond 't veel te grappig-opwindend, om er een eind aan te maken. "Eieren genoeg!" dacht ik toen.

Ook herinner ik me, dat een djongos van één van de diepachterin gelegen bungalowbewoners reeds na twee dagen, gepakt en gezakt op een ochtend naar z'n njonja toestapte met de woorden: "Djangan ambil marah njonja (neemt U 't mij niet kwalijk Mevrouw), maar ik ga weer naar Padang terug met de eerste beste bus. Ik kan 't hier geen nacht meer uithouden! Ik hoor steeds wilde dieren om de bijgebouwen sluipen en graven en op 't zinken dak springen. Neemt U voorlopig maar iemand van hier uit de kampong."

En hij sliep nog wel met een "parang" naast zich!

Zoals Isobel Kempers, zullen wel meer "groot-geworden kinderen" in de omgeving van L. Sl. hun vacantie genoten hebben met de nodige avontuurtjes van de rimboe.

Intussen: vriendelijk bedankt, Tong Tong, voor 't aardige contact met iemand van tempo doeloe!

Emelie Bäumer

Geef de armen een vis. ...

"Geef de arme een vis en hij heeft voedsel voor een dag. Leer hem vissen en hij heeft zijn leven lang te eten."

Dat klinkt nogal simpel, maar dat is het toch in wezen niet. Om te kunen vissen zijn verschillende zaken nodig, zoals daar zijn een haak, een sterk snoer, een hengelstok en de kennis deze te gebruiken. Ister. Alleen water in de kali, zonder welk een vis niet kan leven, isterniet. De kalibedding ister, maar waternja isterniet. Dat komt omdat boven in de goenoeng al het bos gekapt is. De bevolking moet waarachtig toch hout hebben om voedsel te koken! Er is hout nodig voor woningbouw, voor de vervaardiging van gereedschap, om een vuur te kunnen stoken als de nachten koud zijn, overal is hout, het onvervangbare hout bij nodig. En zo werd het bos langzaam maar zeker opgeruimd.

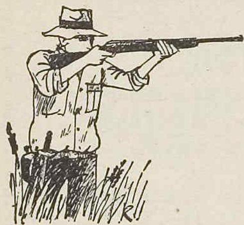
Er was wel een bosbeheerder, dat wel, maar als je hem wat toestopte, deed hij graag een oogje dicht. Overigens had hij zelf ook hout nodig. Om te verkopen. Want zijn loon was ook niet om er over naar huis te schrijven. Al met al, het bos verdween. Weet je dan wat er gebeurde? De tropische slagregens storten met volle kracht op de kale, boomloze berghellingen neer, spoelen alle humus weg en veroorzaken in de vlakte bandjir. Met alle ellende van dien. Doodgewooon omdat de rivierbedding al dat water INEENS niet kon verwerken. Wat er daar boven in de goenoeng overblijft zijn kale rotsen. Na de bandjir is er geen water meer in de bedding. Habis! Dus: bos planten! Het duurt een generatie of nog langer voor en aleer resultaten geboekt kunnen worden. Maar het loont. Want nu slaan de regens op de boomkruinen. Het water sijpelt langzaam langs het blad, de takken, de stam om dan via het lage struikgewas in de humusbodem terecht te komen. Humusgrond is net als een spons. Het water wordt vastgehouden. Het te veel aan water stroomt tussen de humus en de vaste grond weg, maar komt op laag gelegen plekken tevoorschijn als een bron. Er ontstaat een bergbeekje. Deze beekjes verenigen zich tot riviertjes en deze weer tot een brede kali. Alles verloopt geleidelijk en zonder schokken, want het water van de bronnen en de humus BLIJFT de kali voeden. En deze kali zal zo lang het bos er is, niet bandjirren. Wel moet er steeds controle zijn. Controle op de kali, op het bos, op de houtkap, op de kunstwerken. Door uitstekend betaalde, niet corrupte lieden. En er zal veel vis in die kali kunnen leven.

En NU pas, als aan alle bovenstaande voorwaarden is voldaan is de tijd aangebroken om te zeggen: "Ik zal je leren vissen, opdat je altijd voedsel zult hebben."

EERDER NIET!

G. H. Bartman

HET GELUK VAN HET JAGEN

"De jacht behoort tot het zuiverste repertoire van het menselijk geluk".
JOSé ORTEGA Y GASSET

IK LIET 'M GAAN

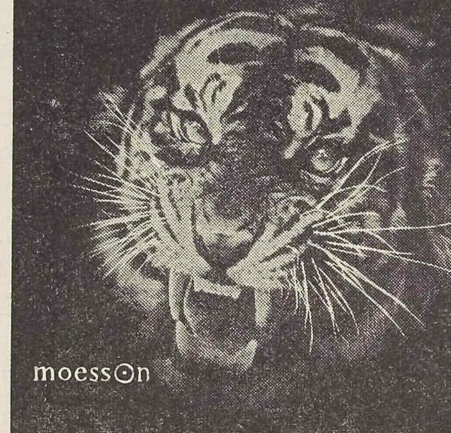
Het was op een vrij late middag in de regentijd in Madatte, een grote klapperonderneming bij Polewali in Zuid-Celebes, dat ik door de rimboe sjokte met mijn kaliber .351 Winchester semi-automatic, om vlees te schieten voor thuis. Varken, of hert, eventueel een (ver) wilde (rde) karbouw, want kleiner eetbaar wild moet je met een kaliber .351 niet schieten. Je maakt er met de half-mantel kogel die ik er op had, gehakt van met metaalsplinters voor de spijsvertering......
Het had pas geregend en nu scheen de zon weer! Duizenden druppels glinsterden als evenzovele juwelen aan de bladeren en lichte dampslierten kronkelden omhoog van de door de zon beschenen plekken in het bos! De lucht van de natte aarde was opwindend en het was of zelfs de natuurgeestjes feestvierden, zoals alles met een gouden gloed zonovergoten lag. Overal hoorde ik nog de druppels tikkelen en nu en dan ten teken dat de tjelengs na de regenbui actief waren, geknor en geschreeuw van een of andere big die een lik met een houwer kreeg wegens al te brutaal gedrag, want dat doen varkens óók, opvoeden van hun jeugd! Dit lawaai klonk uit het allerdichtste struikgewas, zodat ik er toch niet bij kon, zonder het hele bos te alarmeren. De cycaden snerpten en verderop hoorde ik het hoge kriè-iè-iè van de boshaan...... ook die moest ik met rust laten met dit geweer bij me. Al speurend liep ik dus verder, richting heuvels, waar ik een pas afgebrande alang alang vlakte wist te liggen en waar ik hoopte een hert te treffen, dat op de opkomende spruitjes af was gekomen. Met zo min mogelijk lawaai, op m'n Keds-schoenen, ervoor zorgdragend dat ik eerst mijn tenen en dan mijn hele voet neerzette. Waarom? Wel, een tjeleng hoort ook door z'n voorpoten! Als hij stilstaat hoort hij elke trilling van de grond door z'n voorpoten, want die staan verbazend dicht bij z'n gehoororganen, bovendien is z'n vette nek een goede geleider van elk geluid. Net zoals ik wel eens mijn jachtmes in de grond gestoken heb en dan het heft tussen mijn tanden nam om te luisteren of er wat groot wild in de buurt was......
Zo kwam ik langzamerhand aan de rand van jungle. Dubbel voorzichtig, de buks gereed, mijn vinger op het veiligheidspalletje, wrong ik me voetje voor voetje door de laatste struiken heen naar de rand van de vlakte aan de heuvelvoet. Eindelijk had ik een overzicht op het open veld...... niets! Nog even verder...... toen trok beweging aan de rand mijn aandacht......

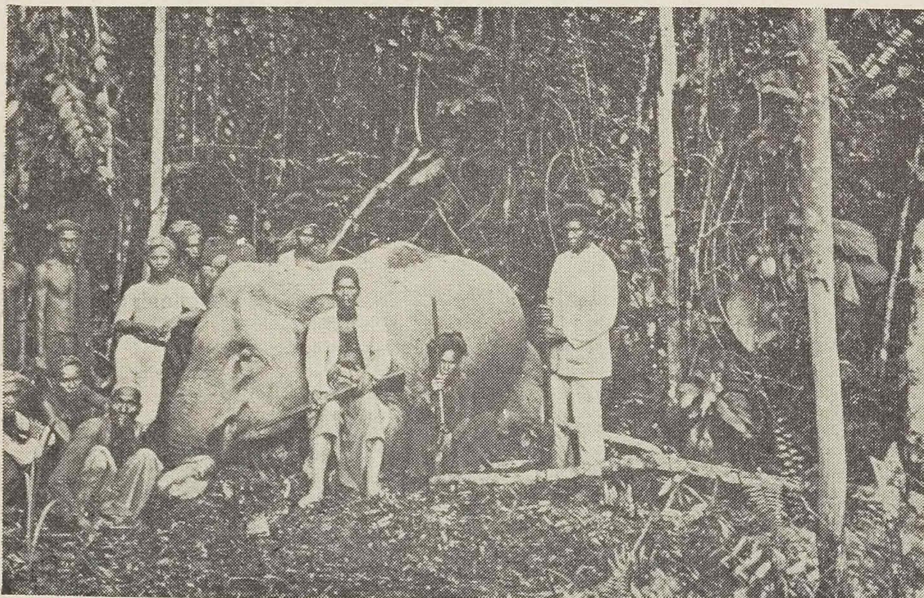
Uiterst voorzichtig draaide ik me naar links. 't geweer draaide mee... langzaam aan de schouder...... de veiligheid was al direct op onveilig gesprongen!!! En daar......op hooguit 15 meter stond me het prachtigste hert in de zon aan te staren over mijn vizier. Kop omhoog... gewei fier rechtop... iets achterover... oren nieuwsgierig bewegend... ik stond nl. onder de wind... De bok stond volkomen ongedekt aan de bosrand, half opzij en... wat het ergste was... volkomen onbekommerd! Het was een pracht schilderij! Ik moet bekennen, dat ik het plaatje niet kapot heb kunnen maken; ik heb het heel gelaten en ben naar huis gegaan, met de muziek van de cycaden, het gesjirp van de krekels en het uitdagend gekraai van de boshaan.

Het hert is weggelopen, heel rustig draaide hij zich om en verdween in het struikgewas. Staartje kwispelde nog even. Ik heb er geen spijt van. Zo'n stomme jager hè?

We hebben twee dagen geen vlees gehad thuis!

RMF

DE SOLITAIR

Inzending van de heer
W. F. W. Schardijn,
Roemer Visscherstraat 61[1],
Haarlem.

De gadjah-liar (solitaire oilfant) op bijgaande foto werd met een enkel, doch welgemikt schot uit een voorlaadgeweer omgelegd.

Het dier was de schrik van de landstreek in de Palembangse Benedenlanden tussen de plaatsen Lembak, Prabumulih, Ketiau en Gelumbang. Hier hield het op een dusdanige wijze huis, dat de doesoen Karangendah moest worden geevacueerd uit vrees voor de reus. Eerst toen bekend werd, dat hij was geveld, kwamen de mensen naar hun verlaten dorp terug.

Alleen bij vooruitbetaling. Minimum *f* 4,50 van 1 tot 3 regels, per regel meer *f* 1,50 meer.
Voor niet-abonnees dubbel tarief.
Maximaal aantal regels 6.
Voor advertenties onder nummer *f* 1,— meer voor opzenden van ontvangen brieven.
Voor opzenden brieven onder nummer naar het buitenland totaal *f* 2,— meer.

Minah van Egmond, 80 jr. oud, Jogjakarta zou gaarne bericht ontvangen omtrent zoon: Karel of Charles, in 1952 n. Nederland vertrokken. Bericht tel. 030-78 37 82 of br. onder Nr. 2518

Nette wed. z.k.m. nette heer, liefst N.H. - Indo en liefst uit het Noorden v. h. land, ± 60-65 jr. Gaarne foto en eventueel tel. Br. onder Nr. 2519.

Holl. Wed. m.l., veel alleen zoekt contacten m. vlotte Ind. mensen, ook alleenst. voor conversatie, gezelligh.; natuurliefh., wandelaars. Wie schrijft mij? Tel. 837202

Logeeradres aangeboden met alle gemakken v. 2 dames. Br. onder Nr. 2520

☆

plaats een Ting Ting altijd raak!

☆ ☆

PASAR MALAM AMSTERDAM 1972

EEN 4 DAAGSE TROPENMANIFESTATIE, GROTER DAN OOIT !

Dit jaar in de immense 15.000 m² grote EUROPA-HAL van het RAI-GEBOUW

van donderdag 1 t/m zondag 4 juni

geopend van 12.00 tot 24.00 u. Zaterdags tot 02.00 u.

Met vele en fantastische attrakties, o.a.

OSCAR HARRIS, BILLY JONES AND THE TWINKLE STARS, **dans en showorkest**
SANDRA & ANDRES
PHOA YAN TIONG, **virtuoze goochelaar bekend van televisie**
Raden Mas Samiran en Mariani in klassiek Javaanse dansen
Pentjak Silat demonstraties
PATRICIA PAAY **met het** TRIO WIM JONGBLOED
THE EVERGREENS **met zang van tante** PIM EISINGER, FRED VAN LINGEN **en** RAYMOND CONRADI
THE HANOLY HAWAIIANS **met** CATLEA
Kontjongorkest SAMUDERA
THE ROYAL HAWAIIAN MINSTRELS, **o.l.v. John de Fretes**
Retnawati en Doriani in populaire Indonesische dansen
Krontjongorkest SINAR SURYA
Dagelijks modeshows van SARONGS **en** BOUBOUDIMA **stoffen creaties.**
Dansen met RADIO NOORDZEE MOBIELE DISCOTHEEK, **disc-jockey** FERRY MAAT **en één van die geweldige Engels jongens.**
Kermisattracties, auto-scooters enz. enz. ......en nog veel meer ! ! !

Voor de kinderen fantastische kinderprogramma's:

zaterdag 3 juni
PETER GROONEY JEUGDVARIETE

zondagmiddag 4 juni
ER OP UIT MET CONNIE VINK

Voordelige trein-toegangsbewijzen die 3 x reduktie geven aan de stations verkrijgbaar

Groepsreizen vanaf 20 personen ontvangen 25 % reduktie.

Programmaboekjes zijn vanaf 1 mei verkrijgbaar.

ENTREE VOLWASSENEN *f* 3,— p.p.
KINDEREN TOT 12 JAAR *f* 1,— p.p.

Inlichtingen: Org. Bureau EFFENDI N.V.
Willem Bartiusstr. 6, Alkmaar, tel. 02200 - 1 18 65

Zojuist verschenen:

Dagwerk in Indië

HOMMAGE AAN EEN VERSTILD VERLEDEN

door J. de Loos-Haaxman

Omvang 160 pagina's, waarvan 48 bladzijden illustraties, gedeeltelijk in vier-kleurendruk uitgevoerd, en een insteekmap met 12 reprodukties naar aquarellen van J. C. Rappard.

Voorintekenprijs *f* 35,— (geldig tot 15 juni a.s.; daarna *f* 39,50).

Nu het woelige verleden tussen Nederland en Indonesië tot rust is gekomen en zich een nieuwe relatie ontplooit, is de tijd rijp voor een terugblik 'sans rancune'. Een terugblik op die merkwaardige Indische samenleving, waaraan zoveel Nederlanders hun beste krachten hebben gegeven en alleen daarom reeds zulke onuitwisbare herinneringen bewaren. Als iemand in staat kan worden geacht hun gevoelens te vertolken, dan is dat Mevr. De Loos-Haaxman, die van 1925—1939 conservator was van de Landsverzameling Schilderijen te Batavia en ook in andere functies zo'n belangrijk aandeel heeft gehad in het maatschappelijke en culturele leven in Indië.

In dit boek heeft zij getracht, aldus haar Inleiding, 'de goede woorden te vinden voor het goede Indische leven van vóór de tweede wereldoorlog, voor het vele werk, dat voortging van dag tot dag, rustig, onverstoorbaar, de arbeid van inheemsen en Nederlanders'.

Naast 48 pagina's illustraties, deels in vier-kleurendruk uitgevoerd, bevat het boek nog eens 12 afzonderlijke reprodukties op groot formaat (15 x 21 cm), naar aquarellen van Indische taferelen, gedrukt in de originele kleuren. Deze aquarellen, gemaakt door Jhr. J. C. Rappard, die van 1842—1870 als KNIL-officier in Indië verbleef, brengen juist datgene in beeld, waarvan uit voorgaande eeuwen niets of slechts heel weinig bewaard is gebleven: het huis en zijn interieur, mèt de mens en zijn dagwerk er in verantwoord.

Niet het minst door deze fraaie kollektie reprodukties, die achterin het boek in een aparte insteekmap zijn gevat, geeft DAGWERK IN INDIË een uniek beeld van een voorgoed verstilde periode uit onze geschiedenis.

Het **Limburgs Dagblad** schreef:

"In de grote stroom van memoires van oud Indiëgangers verdient het nieuwe boek van Mevr. De Loos-Haaxman bijzondere aandacht. Haar terugblik getuigt van een mate van liefde voor land en volk, die men in de meer gangbare memoires alleen vertolkt vindt in gemeenplaatsen. Haar boek zal eens van hoge waarde blijken op het ogenblik dat de belangstelling voor de band Nederland-Indië weer zal herleven."

Het **Leidsch Dagblad** oordeelde als volgt:

"Dit prachtige werk met zijn originele titel is een dankbare herinnering aan 'tempo doeloe'...... Mevr. De Loos verstaat de kunst haar herinneringen op boeiende wijze te presenteren. Een belangrijke aanvulling vormen de reprodukties...... Al bij al een kostelijk boek, juist voor degenen die het Indië van voor de oorlog hebben gekend."

Van dezelfde schrijfster verscheen:

Verlaat rapport Indië

Drie eeuwen westerse schilders, tekenaars, grafici, zilversmeden en kunstnijveren in Nederlands-Indië.

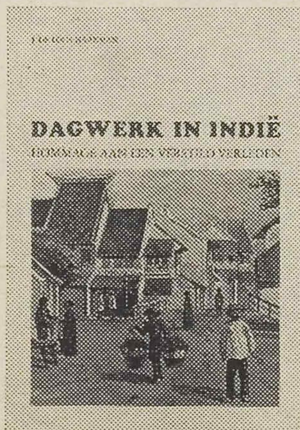
Omvang 174 tekstpagina's en 56 bladzijden illustraties. In geheel linnen band met geplastificeerd stofomslag in vierkleurendruk. Prijs *f* 36,50.
Een boeiend en ongetwijfeld uniek overzicht van de prestaties van westerse kunstenaars in Indië. Meer dan 100 kunstwerken, chronologisch gerangschikt, worden uitvoerig beschreven aan de hand van evenzovele fraaie afbeeldingen.

KORTOM... BOEKEN OM UZELF EN ANDEREN MEE TE VERRIJKEN! DOOR ZE Nù TE BESTELLEN BESPAART U BOVENDIEN *f* 4,50!

Maak voor uw bestelling gebruik van de bon. U kunt deze als drukwerk in open envelop verzenden, **zonder postzegel.**

Adresseer als volgt:
BOEKHANDEL EN UITGEVERIJ T. WEVER
ANTWOORDNUMMER 5 — FRANEKER

BON

Zend mij tegen voorintekenprijs:
......ex. J. de Loos-Haaxman, **DAGWERK IN INDIË.**
Gebonden *f* 35,—.
en van dezelfde schrijfster:
......ex. **VERLAAT RAPPORT INDIË.** Gebonden *f* 36,50.

Ik betaal onmiddellijk na ontvangst het gehele bedrag ineens/in termijnen van.... (min. *f* 7,50) per maand

Naam : .... Datum : ....
Straat : .... Handtekening
Plaats : ....

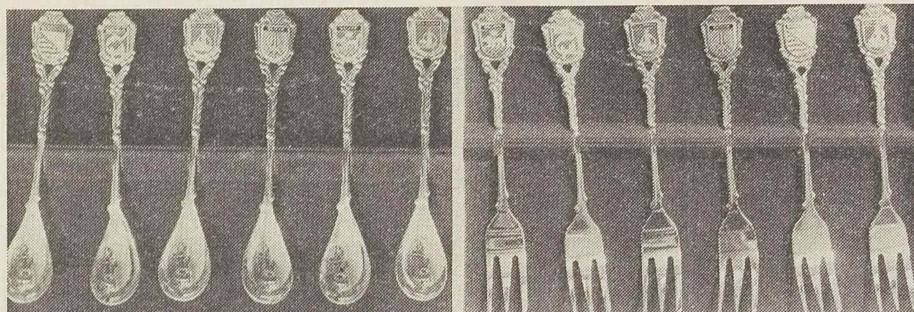
*) Doorhalen wat u niet wenst.

TONG-TONG

TOKO TONG TONG

Prins Mauritslaan 36, Den Haag

Dagelijks geopend van 9 — 4 uur. 's Zaterdags van 10 — 1 uur.
's Maandags tot 1 uur GESLOTEN
Bestellingen ook telefonisch 070-54 55 00. S.v.p. niet na 5 uur bellen!

Dit zijn ze, DE NIEUWE STADWAPENLEPELTJES EN -VORKJES

In een nieuwe, fijnere uitvoering van zilvermetaal. Haarscherpe tekening van de mooie wapens van **Batavia - Bandoeng - Semarang- Soerabaja - Malang.** Lepeltje per stuk *f* 4,—. Per half dozijn *f* 22,50 inclusief porto

GEBAKVORKJES met dezelfde stadswapens

Per stuk *f* 4,25. Per half dozijn *f* 25,— inclusief porto Kies zelf uw stadswapens, verschillend of allemaal hetzelfde. Een bijzonder mooi en praktisch geschenk! **Toko Tong Tong.**

Er zijn weer correspondentiekaarten! 10 kaarten met bijbehorende env. 10 verschillende Indische vignetten, exclusief Tong Tong *f* 2,— lichtgeel - wit - lichtgroen - grijs (porto 50 ct.)

Indisch postpapier 10 vel postpapier met env. in mapje 10 verschillende Indische foto-tafereeltjes *f* 2,50 per mapje. 5 mapjes voor *f* 10,— porto 75 ct. Kleuren: I. rose - chamois - blauw - grijs.

Wij hebben:

Akar bahar armbanden, div. grootten en dikten v.a. *f* 7,50 t.m. *f* 12,50
Bikkels! 6 st. plus bal *f* 3,75 (75 ct. porto)
Grote maten batikshirts *f* 35,— en *f* 40,—
Gewone maat *f* 30,—

Een nieuw lekker snoepje:

Kwee Djipang (gepofte rijst met caramel) *f* 1,40
Satroe asem per ½ pond *f* 2,—
per ons *f* 0,90
Sekoteng, instant gemberdrank uit Jogja. 5 zakjes *f* 3,—
Menjan uit Sumatra per zakje *f* 1,—

Er is weer akar wangi!

Verse, mooie kwaliteit, extra geurig.

Per dubbele bos *f* 1,25

Kabajaspelden
diverse kleuren, effen goud *f* 12,50
Tusuk kondé *f* 8,50
Happy coats, heerlijke dracht voor thuis en strand. Van batik *f* 35,—

Niet alleen voor Moederdag, maar voor iedere dag voor iedere moeder:

"Moeder" in gedichten en kleurenfoto's. Een beeldige verzameling poëzie over moeders van bekende dichters. Prachtige foto's. Een juweel van een cadeau, evenals **"Kinderen"** een gelijke uitgave maar dan met kinderen als onderwerp. Geef beide boekjes! Ze kosten *f* 10,90 per deel plus 75 ct. porto.

- - - - - - - - - - - - - - -

"Ovenschotels", Joanita & Carla Lee *f* 4,90 (75 ct. porto). Eenvoudige schotels, vreemde schotels, lekkere schotels. Internationaal. **"De Rijsttafel thuis"**, Indonesische en Chinese gerechten, door Mevr. A. G. J. Flach-te Velde. Lekker, af en toe "anders dan vroeger". Maar verantwoord, dat beslist. *f* 7,90 plus 75 ct. porto.

BOEKHANDEL TONG TONG

Oude Indische romans, toneel
Totok en Indo, Jan Fabricius (toneelstuk) met opdracht v.d. schrijver *f* 15,—
Pangeran Negoro Joedho, Victor Ido *f* 7,50
Karina Adinda, idem *f* 7,50
Sariman, Jhr. Fred van Blankenbruin *f* 5,—
Onder van Heutz, H. P.Geerke *f* 7,50
Adat, M. A. M. Renes-Boldingh *f* 4,50
Indische Mysteriën, M. C. Kooy-v. Zeggelen *f* 3,50

Diverse oude boeken
Onder koppensnellers en Moerasmensen, Dr. H. Neverman *f* 12,50
Volkspoëzie uit Indonesië, Braasem-Nieuwenhuys *f* 25,—
Chinezen in N. Indië, Ong Eng Die *f* 10,—
Het oude Java en zijn kunst, Dr. N. J. Krom *f* 5,—
"Turk" Westerling: Challenge to terror *f* 15,—

Oude boeken voor jonge jongens
Het journaal van de Takebora, H. A. Maurenbrechter *f* 15,90
De Katjangs, J. B. Schuil *f* 8,50
Rob en de stroper van Tjot-Idi *f* 8,50
Hoe de Katjangs op kostschool kwamen *f* 8,50
Het voorwereldlijk monster, Jan Feith *f* 3,—
Reizen en avonturen van Prikkebeen *f* 7,50

Diversen
De pen in gal gedoopt, H. N. v. d. Tuuk *f* 7,50
De Ind. Nederlander, Drs. G. L. Cleintuar *f* 2,50
Onafhankelijkheid als proces, Fauma Mansur *f* 10,—
Partners en Astrologie, Carroll Righter *f* 12,50
Gezond en wel, Dr. J. Kater (voorlichting over medische vraagstukken van alle dag) *f* 7,90
Jungle, trilogie, Anth. van Kampen *f* 17,50
De gevleugelde Pharao, Joan Grant *f* 14,90

Naar Indonesië? Taal-opfrissertjes:
Indonesisch op reis *f* 5,90
Kamus Kantong Belanda (zakwoordenboek) *f* 3,90
Leerboek Bahasa Indonesia *f* 15,60
Batikken, Tony Bachem-Heinen *f* 4,—
Het Batik Boek, praktische handleiding voor het batikken, Ernst Muhling *f* 8,90

*

"Rijmpjes en versjes uit de oude doos"
De nieuwe druk is weer uit! Het boek met de versjes die alle oma's en oud-oma's nog kennen en die onze tjoetjoeks het eerst zullen leren! *f* 12,50
plus *f* 2,— porto

Elk jaar heeft zijn goede en slechte dagen, welke zijn het in 1972? U heeft nog 8 maanden voor de boeg om ze er uit te halen! Natuurlijk met behulp van onze mooie
PASARDAGEN KALENDER 1972
met duidelijke gebruiksaanwijzing *f* 8,— (incl. porto)
Bestel per giro 6685, Tong-Tong, Den Haag.

sekali
Van Nelle
tetap
Van Nelle

VAN NELLE

ABONNEE'S

WERFT ABONNEE'S!!!